

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Plan Ewaluacji

Programu Operacyjnego

Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

AKTUALIZACJA

Warszawa, listopad 2018 r.

SPIS TREŚCI:

SŁOWNICZEK SKRÓTÓW.....	3
SPIS TABEL I SCHEMATÓW	3
1. WPROWADZENIE	4
2. CELE EWALUACJI W LATACH 2014-2020	7
3. RODZAJE EWALUACJI W PO WER.....	8
4. KRYTERIA EWALUACJI STOSOWANE W RAMACH PO WER.....	10
5. WYZWANIA DLA EWALUACJI W RAMACH POWER	12
6. KOORDYNACJA I WSPÓŁPRACA W PROCESIE EWALUACJI.....	15
7. POLITYKI HORYZONTALNE W PROCESIE EWALUACJI	17
8. BUDOWA POTENCJAŁU I KULTURY EWALUACYJNEJ.....	19
9. DOSTĘP DO DANYCH NA POTRZEBY EWALUACJI	22
10. UPOWSZECHNIANIE I WYKORZYSTANIE WYNIKÓW EWALUACJI.....	26
11. RAMOWY PLAN BADAŃ EWALUACYJNYCH PO WER 2014-2020.....	27
12. ZAŁĄCZNIKI (3)	28

SŁOWNICZEK SKRÓTÓW

CIE	Counterfactual Impact Evaluation – ewaluacja wpływu z zastosowaniem metod kontrfaktycznych
GSE	Grupa Sterująca Ewaluacją PO WER
IK	Instytucja Koordynująca
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
JE	Jednostka ewaluacyjna
KE	Komisja Europejska
KJE	Krajowa Jednostka Ewaluacji
KM	Komitet Monitorujący
MliR	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
PE	Plan ewaluacji
PSM	Propensity Score Matching – metoda badań kontrfaktycznych
PT	Pomoc techniczna
RPBE	Ramowy plan badań ewaluacyjnych
RDD	Regression Discontinuity Design – metoda badań kontrfaktycznych
SOPZ	Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia
SRHD	System Raportujący oparty na Hurtowni Danych
TBIE	Theory Based Impact Evaluation – ewaluacja wpływu oparta na teorii programu
UP	Umowa Partnerstwa
YEI	Youth Employment Initiative - Inicjatywa na rzecz zatrudnienia osób młodych

SPIS TABEL I SCHEMATÓW

str. 4	Tabela 1. Osie priorytetowe oraz instytucje zaangażowane w realizację PO WER
str. 11	Tabela 2. Kryteria i przykładowe pytania ewaluacyjne stosowane w PO WER
str. 12	Tabela 3. Wyzwania dla systemu ewaluacji PO WER
str. 19	Tabela 4. Zasoby kadrowe jednostek ewaluacyjnych PO WER
str. 20	Tabela 5. Planowany skład GSE PO WER
str. 22	Tabela 6. Kluczowe działania z zakresu budowy potencjału ewaluacyjnego PO WER
str. 12	Schemat 1. Kryteria ewaluacji a logika interwencji publicznej

1. WPROWADZENIE

Zgodnie zapisami Umowy Partnerstwa, przyjętej przez Komisję Europejską w dniu 23 maja 2014 r., Europejski Fundusz Społeczny w latach 2014-2020 będzie współfinansował krajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój oraz 16 regionalnych programów operacyjnych. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) powstał w odpowiedzi na potrzeby reform i zmian systemowych w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, edukacji, kształcenia i szkolnictwa wyższego, a także poprawy sprawności funkcjonowania administracji publicznej (dobrego rządzenia). Celem zasadniczym PO WER jest wzmocnienie wybranych polityk publicznych realizujących cele strategii Europa 2020. Kształt Programu i jego zakres wynika także w znacznym stopniu z doświadczeń w realizacji programów operacyjnych w poprzednich perspektywach finansowych: 2004-2006 oraz 2007-2013.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój skoncentrowany został przede wszystkim na wsparciu systemów i struktur odpowiedzialnych za realizację polityk publicznych i na działaniach dotyczących wsparcia wdrażania reform w ich obszarze. PO WER jest jedynym krajowym programem operacyjnym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2014-2020. Zgodnie z ustaleniami Umowy Partnerstwa alokacja środków UE na PO WER wynosi 4 689 269 855 EUR, w tym 4 436 832 033 EUR ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz 252 437 822 EUR w ramach *Inicjatywy na rzecz Zatrudnienia Osób Młodych* (YEI).

Funkcję Instytucji Zarządzającej PO WER pełni minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Zgodnie z regulaminem wewnętrznym przygotowanym przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego obowiązki IZ pełni jednostka organizacyjna w ramach Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju - Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (DZF). Do zarządzania i nadzoru nad wdrażaniem poszczególnych części PO WER wyznaczone zostały Instytucje Pośredniczące posiadające doświadczenie oraz niezbędny potencjał do realizacji powierzonych zadań w zakresie merytorycznym Programu. PO WER składa się z 6 osi priorytetowych wdrażanych przez 25 instytucji pośredniczących (9 IP na poziomie krajowym i 16 IP – na poziomie regionalnym).

TABELA 1. OSIE PRIORYTETOWE ORAZ INSTYTUCJE ZAANGAŻOWANE W REALIZACJĘ PO WER

Oś priorytetowa	Instytucje Pośredniczące (lub IZ w przypadku MIR)	Dane adresowe
IŻ PO WER	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (MliR) - Departament EFS	ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
I. Osoby młode na rynku pracy	16 Wojewódzkich Urzędów Pracy (WUP): 1. DWUP – filia we Wrocławiu 2. WUP w Toruniu 3. WUP w Lublinie 4. WUP w Zielonej Górze 5. WUP w Łodzi 6. WUP w Krakowie 7. WUP w Warszawie 8. WUP w Opolu 9. WUP w Rzeszowie 10. WUP w Białymstoku 11. WUP w Gdańsku 12. WUP w Katowicach 13. WUP w Kielcach 14. WUP w Olsztynie	1. al. Armii Krajowej 54 50-541 Wrocław 2. ul. Szosa Chełmińska 30/32 87-100 Toruń 3. ul. Obywatelska 4, 20-092 Lublin 4. ul. Wyspiańskiego 15 65-036 Zielona Góra 5. ul. Wólczańska 49 90-608 Łódź 6. pl. Na Stawach 1 30-107 Kraków 7. ul. Młynarska 16 01-205 Warszawa 8. ul. Głogowska 25 45-315 Opole 9. ul. Adama Stanisława Naruszewicza 11 35-055 Rzeszów

Załącznik do uchwały nr 235 Komitetu Monitorującego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
z dnia 27 listopada 2018 roku

	15. WUP w Poznaniu 16. WUP w Szczecinie 17. Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS) – Departament Wdrażania EFS	10. ul. Pogodna 22 15-354 Białystok 11. ul. Podwale Przedmiejskie 30 80-824 Gdańsk 12. ul. Kościuszki 30 40-048 Katowice 13. ul. Witosa 86 25-561 Kielce 14. ul. Głowackiego 28 10-448 Olsztyn 15. ul. Szyperska 14 61-754 Poznań 16. ul. Mickiewicza 41 70-383 Szczecin 17. ul. Nowogrodzka 1/3/5 00-513 Warszawa
II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji	1. Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS) – Departament Wdrażania EFS 2. Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) - Departament Funduszy Strukturalnych 3. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) 4. Ministerstwo Sprawiedliwości (MS) – Departament Strategii i Funduszy Europejskich 5. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (MAC) – Departament Rozwoju Kapitału Ludzkiego 6. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (KPRM) – Departament Społeczeństwa Obywatelskiego 7. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (MliR) – Departament EFS	1. ul. Nowogrodzka 1/3/5 00-513 Warszawa 2. al. Jana Chrystiana Szucha 25 00-918 Warszawa 3. ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa 4. al. Ujazdowskie 11 00-950 Warszawa 5. ul. Królewska 27 00-060 Warszawa 6. al. Ujazdowskie 1/3 00-583 Warszawa 7. ul. Wspólna 2/4 00-926 Warszawa
III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) – Dział Rozwoju Kadry Naukowej	ul. Nowogrodzka 47a 00-695 Warszawa
IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa	1. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (MliR) – Departament EFS 2. Centrum Projektów Europejskich (CPE)	1. ul. Wspólna 2/4 00-926 Warszawa 2. ul. Domaniewska 39A 02-672 Warszawa
V. Wsparcie dla obszaru zdrowia	Ministerstwo Zdrowia (MZ) – Departament Funduszy Europejskich i e-Zdrowia	ul. Miodowa 15 00-952 Warszawa
VI. Pomoc techniczna	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (MliR) – Departament EFS	ul. Wspólna 2/4 00-926 Warszawa

W latach 2014-2020 dla wszystkich programów operacyjnych w ramach polityki spójności UE istnieje obowiązek przygotowania planu ewaluacji na cały okres programowania. Zgodnie z art. 56 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013¹, instytucją odpowiedzialną za przygotowanie planu ewaluacji jest Instytucja Zarządzająca programem operacyjnym. Plan ewaluacji należy przedłożyć do zatwierdzenia przez KM PO nie później niż rok po przyjęciu programu.

Niniejszy Plan został opracowany przez IZ PO WER w uzgodnieniu z instytucjami pośredniczącymi dla poszczególnych osi priorytetowych. Przygotowanie dokumentu zostało oparte na obowiązkach i zaleceniach zawartych w następujących regulacjach:

- rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013;
- rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 (tzw. rozporządzenia w sprawie EFS)²;
- wytycznych Komisji Europejskiej w zakresie Planów Ewaluacji³;
- wytycznych Komisji Europejskiej w zakresie prowadzenia monitorowania i oceny EFS⁴;
- wytycznych Ministra Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020;
- zapisach Umowy Partnerstwa, o której mowa w art. 2 pkt 20 rozporządzenia nr 1303/2013;
- zapisach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Główne cele i zadania Planu, jego zakres i ramy wdrażania zostały określone zgodnie z art. 114 pkt 1 rozporządzenia nr 1303/2013. Plan ewaluacji jest zatem dokumentem strategicznym dla prowadzenia procesu ewaluacji PO WER. Plan Ewaluacji PO WER opisuje:

- cele ewaluacji w latach 2014-2020;
- rodzaje ewaluacji realizowanych w PO WER;
- stosowane kryteria ewaluacji;
- wyzwania dla ewaluacji;
- system instytucjonalny ewaluacji PO WER;
- koordynację procesu ewaluacji w ramach PO WER;
- działania na rzecz budowy potencjału i kultury ewaluacyjnej;
- dostęp do danych na potrzeby ewaluacji;
- wykorzystanie i upowszechnianie wyników ewaluacji;
- polityki horyzontalne w ramach procesu ewaluacyjnego;
- badania przewidziane do realizacji w PO WER (Ramowy Plan Badań Ewaluacyjnych).

Plan Ewaluacji PO WER ma za zadanie wyznaczyć ramy procesu ewaluacji w okresie jego realizacji, a więc do końca 2023 roku. Podstawowym jego zadaniem jest identyfikacja i zaplanowanie wysokiej jakości badań ewaluacyjnych, kluczowych dla właściwej realizacji Programu oraz wskazanie efektywnych sposobów wykorzystania ich wyników. Planowane ewaluacje pozwolą zebrać wnioski na temat wpływu Programu na realizację celów społeczno - gospodarczych a także innych dokumentów strategicznych np. unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego i sprzyjającego włączeniu społecznemu (Europa 2020).

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 13 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006.

³ Guidance Document on Evaluation Plans. Guidance document.

⁴ Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy. European Social Fund. Guidance document. European Social Fund

Warto pamiętać, że ewaluacja stanowi jedno z zadań finansowanych ze środków pomocy technicznej PO WER. Dlatego też, niezależnie od badań przedstawionych i opisanych w PE, każda JE ma obowiązek wskazywania planowanych w danym roku do przeprowadzenia ewaluacji w ramach planu rzeczowo-finansowego, stanowiącego jedną z sekcji wniosku o dofinansowanie projektów z pomocy technicznej. Roczne planowanie pomocy technicznej w PO WER nie wymaga (w przeciwieństwie do zasad obowiązujących w PO KL) podziału wniosku na kilka odrębnych planów tematycznych. Ewaluacje wskazywane są do przeprowadzenia w danym roku w ramach jednej z kategorii planowanych wydatków.

Jednym z wymogów określonych w *Wytycznych Ministra ds. Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020* jest przedkładanie instytucjom właściwym dla koordynacji danego programu operacyjnego informacji o przebiegu i wynikach procesu ewaluacji. Ponadto, zgodnie z zapisami Wytycznych, w ramach sprawozdań z wdrażania PO, przedkładanych w 2017 r. i 2019 r. oraz w sprawozdaniu końcowym, JE funkcjonujące w instytucjach zarządzających PO przygotowują informację dla właściwego Komitetu Monitorującego na temat realizacji Planów ewaluacji oraz stopnia i sposobu wykorzystania wyników badań ewaluacyjnych. W celu spełniania ww. wymogów, a także dla zapewnienia skutecznej koordynacji działań o charakterze sprawozdawczym w obszarze ewaluacji *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020* funkcjonuje system sprawozdawczości rocznej, który ma posłużyć zbieraniu podstawowych danych i informacji w zakresie ewaluacji Programu.

Bieżący monitoring realizacji postanowień *Planu Ewaluacji PO WER* prowadzony jest przez jednostkę ewaluacyjną w IZ PO WER, na podstawie informacji przekazywanych przez JE funkcjonujące w ramach IP, którym IZ w ramach porozumienia w sprawie realizacji PO WER powierzyła realizację zadań dotyczących prowadzenia ewaluacji Programu. Przekazują one do IZ PO WER *Informację roczną w zakresie działań ewaluacyjnych PO WER*, zgodnie ze wzorem określonym przez IZ. W oparciu o przekazane informacje IZ PO WER sporządza zbiorczą informację w zakresie działań ewaluacyjnych PO WER i przekazuje ją do KJE.

2. CELE EWALUACJI W LATACH 2014-2020

Wraz z rozwojem programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, w krajach Unii Europejskiej zaczęły się upowszechniać nowoczesne metody projektowania i zarządzania programami, a także ich ewaluacji. Można znaleźć wiele definicji tego pojęcia. Rozumienie pojęcia „ewaluacja” nie jest jednakże jednolite w literaturze przedmiotu. Najszerzej ujmując, ewaluacja to: *systematyczne badanie społeczno-ekonomiczne oceniające jakość i wartość programów publicznych*.⁵

Ewaluacja jest więc procesem doskonalenia programu (jego systemu zarządzania i wdrażania, sposobu wydatkowania środków), jak również krytyczną oceną wartości i jakości pomocy udzielanej beneficjentom i uczestnikom projektów. Badania ewaluacyjne interwencji publicznych identyfikują czynniki, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia danej interwencji, formułują konkluzje, które mogą być przenoszone na inne, analogiczne interwencje, identyfikują najlepsze praktyki, formułują wnioski dotyczące polityki w zakresie osiągnięcia większej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.⁶

Celem ewaluacji, wyznaczonym przez Komisję Europejską na lata 2014-2020, jest przede wszystkim *poprawa procesu programowania oraz wdrażania programów oraz ocena ich trafności, skuteczności, efektywności i wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy Państw Członkowskich, m.in. w odniesieniu do celów strategii Europa 2020*.

⁵ Za: „Ewaluacja jako narzędzie zarządzania w sektorze publicznym”, Karol Olejniczak, w: „Rozwój, region, przestrzeń”, pod redakcją: Gorzelak Grzegorz, Tucholska Anna, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2007.

⁶ j. w.

Ewaluacja PO WER jest zatem prowadzona, aby:

- określić efekty realizacji oraz wpływ PO WER na osiąganie celów określonych w strategiach krajowych i unijnych,
- poprawić jakość, skuteczność i efektywność wdrażania PO WER oraz usprawnić sposób funkcjonowania instytucji uczestniczących w jego realizacji,
- lepiej odpowiadać na potrzeby (zarówno aktualnych, jak i przyszłych) odbiorców Programu (grup docelowych),
- dostarczyć pogłębionych informacji osobom zarządzającym realizacją i wdrażaniem PO WER (decyden-
tom), instytucjom odpowiedzialnym za planowanie i wdrażanie wsparcia w poszczególnych priorytetach
(IZ / IP, beneficjentom) oraz opinii publicznej.

Proces ewaluacji jest ściśle związany z cyklem wdrażania programu operacyjnego, w ramach którego ewaluacja jest łącznikiem, pozwalającym na stałe doskonalenie polityk, programów i projektów zorientowanych na rozwiązanie problemów społecznych, gdyż jedną z funkcji ewaluacji jest wzmocnienie procesu uczenia się organizacji. Celem ewaluacji jest również zwiększenie poziomu wiedzy o tym, co działa, a co nie, tak aby można było odpowiednio szybko podejmować decyzje na temat niezbędnych działań, w oparciu o obiektywną wiedzę i „dowody” dostarczone w ramach badań oraz wyciągać wnioski na temat skuteczności dotychczasowych interwencji.

Rozporządzenie nr 1303/2013 wprowadza istotne zmiany w podejściu do realizacji procesu ewaluacji, w stosunku do rozwiązań funkcjonujących w latach 2007 – 2013. Podkreśla się w nim większe dążenie do oceny logiki programów operacyjnych, ukierunkowanie na identyfikację i ocenę konkretnych rezultatów interwencji publicznej oraz znaczenie ewaluacji w ocenie skuteczności i oddziaływania.

W poprzednich okresach programowania polityki spójności UE, ewaluacja skoncentrowana była bardziej na kwestiach wdrożeniowych, a w mniejszym stopniu dotyczyła oceny efektów realizacji wsparcia z EFS oraz jego wpływu na sytuację poszczególnych grup docelowych i zmiany systemowe. Zgodnie z art. 56 pkt 3 rozporządzenia nr 1303/2013, w okresie programowania 2014-2020, ewaluacja wpisuje się w jeszcze większym stopniu niż do tej pory w realizację zasady *evidence based policy*, a więc pozwala - w oparciu o zebrane dowody dokonywać oceny rezultatów interwencji objętej programem operacyjnym. Ewaluacje powinny więc wskazywać jak duży jest wkład interwencji EFS w osiągnięcie zaobserwowanych rezultatów interwencji. W tym celu badania ewaluacyjne realizowane w latach 2015-2023 mogą wykorzystywać również wyniki badań, które były już przeprowadzane dla tego samego rodzaju interwencji w latach 2007-2014 w ramach PO KL i mogą zostać ocenione dopiero w dłuższym czasie, a więc już w trakcie realizacji PO WER.

Szczególnie istotne znaczenie dla wyznaczenia kierunków działań ewaluacyjnych (zarówno w obszarze planowanych badań, jak i budowania potencjału instytucjonalnego) miały wnioski wynikające z dotychczasowych doświadczeń Instytucji Zarządzającej w zakresie ewaluacji programów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2004 - 2006 (Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich, Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego) oraz 2007- 2013 (Program Operacyjny Kapitał Ludzki).

3. RODZAJE EWALUACJI W PO WER

Konsekwencją umiejscowienia ewaluacji w cyklu wdrażania programu jest podział na rodzaje ewaluacji, przeprowadzany ze względu na moment realizacji badania w odniesieniu do stopnia zaawansowania wdrażania danego programu, tj.⁷:

- Ewaluacja *ex ante* (szacunkowa) – przeprowadzana w fazie wstępnej, gdy dokonywana jest analiza przyjętych rozwiązań pod kątem potencjalnej zdolności osiągnięcia efektów i poprawności konstrukcji wszystkich elementów danej interwencji.

⁷ J. Górniak, Ewaluacja w cyklu polityk publicznych, w: „Ewaluacja funduszy strukturalnych. Perspektywa regionalna”, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 2007

- Ewaluacja bieżąca (on-going) - przeprowadzana w trakcie realizacji, zwłaszcza w przypadku przedsięwzięć złożonych, o długim okresie wdrożenia, gdy możliwe i celowe są ich korekty.
- Ewaluacja ex post – podsumowująca, zwykle o charakterze strategicznym, przeprowadzana po zakończeniu wdrażania interwencji.

Ewaluacja ex ante

Zgodnie z art. 48 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013, Państwa Członkowskie odpowiedzialne są za przeprowadzenie ewaluacji ex ante programu. Przedmiotowe rozporządzenie określa szereg wymogów w zakresie tej ewaluacji. Oprócz swojej podstawowej roli w zakresie wspierania i poprawy jakości programowania, ewaluacja ex ante pełni też użyteczną rolę w weryfikacji przyjętych założeń i celów PO oraz w identyfikacji potrzeb informacyjnych i zapotrzebowania na dane niezbędne do zbadania w ramach ewaluacji bieżących.

Ewaluacja ex ante Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój została przeprowadzona na zlecenie Instytucji Zarządzającej PO KL (PO WER) przez firmę GHK Polska Sp. z o.o. w okresie: kwiecień – wrzesień 2013 roku⁸. Ocenie podlegały takie kwestie jak: adekwatność zaproponowanych rozwiązań do problemów zdiagnozowanych w ramach analizy społeczno-gospodarczej, spójność wewnętrzna (pomiędzy priorytetami i działaniami) i zewnętrzna (z innymi dokumentami i strategiami), a także relacja pomiędzy nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi), a planowanymi do osiągnięcia rezultatami Programu.

Wyniki tej ewaluacji posłużyły do lepszego zaplanowania interwencji realizowanej w ramach PO WER. Pokazały m.in., że diagnoza zawarta w PO WER jest trafna w zakresie zgodności zidentyfikowanych w niej trendów społeczno-gospodarczych z faktycznie występującymi problemami i wyzwaniem. Pewne braki zidentyfikowane zostały w kontekście priorytetów inwestycyjnych nr 8.iv, 8.vii i 9.i, a także osi priorytetowej III oraz w obszarze innowacyjności. Wyniki przeprowadzonych analiz wskazały, że cele Programu, osi priorytetowych oraz poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, a także działania były trafne, spójne i adekwatne z określonymi w diagnozie wyzwaniami. Z raportem końcowym z realizacji przedmiotowego badania ewaluacyjnego można się zapoznać na stronie internetowej: http://www.efs.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx#strona=1&zakladka=2&_strona=1&_zakladka=1

Ewaluacja bieżąca (on-going)

Realizowana jest w trakcie wdrażania programu operacyjnego. Ewaluacje PO WER są zlecane zarówno przez IZ jak również IP PO WER. Ewaluacje bieżące skoncentrowane są na ocenie efektywności, skuteczności PO WER i jego i wpływu na reformy polityk publicznych objętych interwencją z EFS.

Uwaga: Możliwa jest również realizacja badań ewaluacyjnych na poziomie pojedynczych projektów (zlecanych przez beneficjenta projektu wykonawcy zewnętrznemu), jednakże wyłącznie w uzasadnionych przypadkach (np. charakterem interwencji publicznej, zakresem i zasięgiem projektu, innowacyjnością proponowanych rozwiązań) i po wcześniejszym uzyskaniu zgody Instytucji Zarządzającej PO WER (za pośrednictwem IP). Przy braku takiej zgody wydatki przeznaczone z budżetu projektu na ewaluację będą uznawane za niekwalifikowalne.

Ewaluacje bieżące o charakterze wdrożeniowym (procesowe) realizowane będą głównie w pierwszym okresie realizacji programu (lata 2015-2018). Ewaluacje wpływu (strategiczne) pełnić będą znacznie większą rolę w PO WER niż miało to miejsce w ramach poprzednich perspektyw finansowych polityki spójności. Istotna rola ewaluacji polegać będzie na ocenie

⁸ Ocena szacunkowa (ex ante) projektu Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, GHK Polska Sp. z o.o., Warszawa, wrzesień 2013 r.

wartości osiągniętych wspólnych długoterminowych wskaźników rezultatu (WLWK). Ewaluacje mające na celu oszacowanie WLWK będą prowadzone już od 2016 r.

W związku z rosnącym ukierunkowywaniem ewaluacji polityki spójności w latach 2014-2020 na ocenę wpływu interwencji z EFS, badania tego typu będą realizowane głównie w drugiej połowie okresu programowania. Badania wpływu będą realizowane zarówno w trakcie realizacji Programu w ramach ewaluacji on-going, jak i po jego zamknięciu – w ramach ewaluacji ex post. W celu dokonania oceny wpływu, największe znaczenie będzie miało zastosowanie 2 rodzajów podejść metodologicznych:

- **Podejście oparte na teorii programów (logice interwencji), w tym w szczególności na teorii zmiany (TBIE).** Celem tego rodzaju ewaluacji jest identyfikacja poszczególnych mechanizmów zmian, jakie wystąpiły w związku z wdrażaną interwencją i ocena czy były one zgodne z logiką tej interwencji. Ewaluacje tego typu wskazują dlaczego i jak działa określona interwencja.
- **Podejście oparte na ocenie wpływu alternatywnego – inaczej nazywane kontrfaktycznym (CIE)** to badania, których celem jest porównanie sytuacji odbiorców interwencji po otrzymaniu wsparcia z programu z sytuacją osób / podmiotów (o jak najbardziej zbliżonej charakterystyce) niepodlegających interwencji. W tym celu wykorzystywane są próby zasadnicze i kontrolne. To podejście badawcze jest przydatne dla określenia efektu netto, a więc oszacowania wielkości zmiany wywołanej daną interwencją, a także określenia wobec kogo (jakich grup docelowych programu) wpływ ten wystąpił oraz porównania wpływu różnych (lub tych samych, ale stosowanego wobec różnych grup docelowych) narzędzi, instrumentów i form wsparcia / typów projektów na sytuację tych grup. Ewaluacje tego typu wskazują jaka jest skala zmian wywołanych interwencją.

W zdecydowanej większości w PO WER wykorzystywane będą ewaluacje pierwszego rodzaju. Wynika to zarówno z charakteru wsparcia z EFS, jak i ograniczeń w dostępie do przetwarzania danych osobowych osób nieuczestniczących we wsparciu EFS – co jest warunkiem realizacji niektórych typów ewaluacji kontrfaktycznych. Jednocześnie, w celu realizacji badań kontrfaktycznych, podejmowane będą różnego typu działania zmierzające do pozyskania danych, umożliwiających tego typu ewaluacje (szerzej opisane w Rozdziale 9). IZ oraz IP POWER będą dążyć do tego, aby przynajmniej raz w okresie programowania 2014-2020 w każdej osi priorytetowej została przeprowadzona co najmniej jedna ewaluacja z wykorzystaniem metod kontrfaktycznych. Warto również zauważyć, że doświadczenia pokazują, iż najbardziej efektywne okazuje się podejście kompleksowe tj. wykorzystujące podejście kontrfaktyczne i oparte na teorii programu (poprzez wyjaśnienie mechanizmów zmiany).

Ewaluacja ex post

Celem ewaluacji ex post będzie ocena procesu i efektów wdrażania PO WER w trakcie całego okresu programowania. Ewaluacja ta pozwoli dostarczyć informacji, które będą pomocne zarówno w zakresie planowania nowego okresu programowania na lata 2021-2027, jak również będzie stanowiło źródło danych dla badań przeprowadzanych przez KE. W ramach tego badania ocenie poddane zostaną efekty wsparcia z PO WER, dotyczące celów tematycznych 8-11 oraz wpływ interwencji PO WER w Polsce na realizację unijnych priorytetów w zakresie inteligentnego i zrównoważonego wzrostu, sprzyjającego włączeniu społecznemu. Ewaluacja ta zostanie zrealizowana w latach 2022-2023. W celu sformułowania ostatecznej oceny wsparcia z PO WER, w ramach tego badania wykorzystana zostanie metaewaluacja wyników wszystkich badań dotyczących oceny wsparcia z EFS przeprowadzonych w całym okresie programowania, w tym części sprawozdań rocznych z realizacji Programu, zawierających syntezę wniosków z ewaluacji z poszczególnych lat wdrażania Programu, które pogłębione zostaną o badania pierwotne. Ponadto zostanie również zbadana kwestia wpływu EFS na realizację zaleceń CSR (zarówno na poziomie regionalnym jak i krajowym).

4. KRYTERIA EWALUACJI STOSOWANE W RAMACH PO WER

Ważnym aspektem badań ewaluacyjnych są odpowiednio dopasowane i opisane kryteria ewaluacyjne. Zgodnie z praktyką europejską istnieje pięć głównych kryteriów ewaluacyjnych: trafność (*relevance*), skuteczność (*effectiveness*), efektywność (*efficiency*), użyteczność

(*utility*) / oddziaływanie (*impact*) oraz trwałość (*sustainability*)⁹. Ich definicje, a także powiązane z nimi przykładowe pytania ewaluacyjne, które odnoszą się do poszczególnych kryteriów ewaluacji i które będą stosowane w przypadku PO WER przedstawia Tabela 2., zamieszczona poniżej.

TABELA 2. KRYTERIA I PRZYKŁADOWE PYTANIA EWALUACYJNE STOSOWANE W PO WER

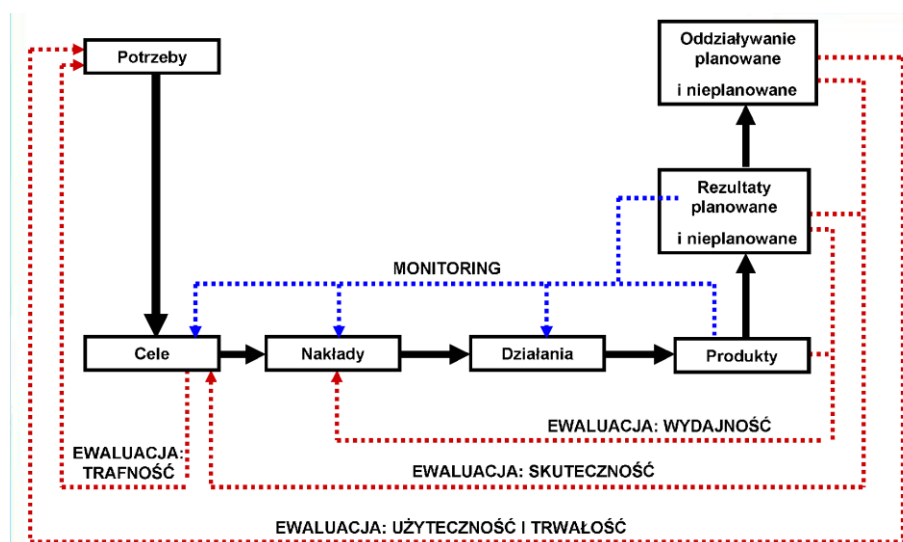
NAZWA KRYTERIUM	DEFINICJA KRYTERIUM	PRZYKŁADOWE PYTANIA EWALUACYJNE W BADANIACH DOTYCZĄCYCH PO WER
TRAFNOŚĆ, ADEKWATNOŚĆ (RELEVANCE)	Stopień, w jakim cele przedsięwzięcia są zgodne z wymaganiami beneficjentów, potrzebami lokalnymi oraz politykami realizowanymi na danym poziomie wdrażania programu, strategiami i innymi programami na poziomie ogólnopolskim, a także priorytetami inwestycyjnymi i celami tematycznymi polityki spójności.	▪ Czy cele szczegółowe programu odpowiadają określonym potrzebom grup docelowych / uczestników projektów? ▪ Czy struktura logiczna interwencji EFS w ramach programu jest poprawna? ▪ Czy realizacja programu gwarantuje osiągnięcie celów Strategii Europa 2020? ▪ Czy wskaźniki specyficzne dla programu zostały właściwie określone, a ich wartości oszacowane w sposób trafny, rzetelny, mierzalny i „realistyczny”? ▪ Czy wybrane instrumenty i rozwiązania interwencji z EFS na poziomie ogólnokrajowym okazały się odpowiednie?
EFEKTYWNOŚĆ (EFFICIENCY)	Relacja między produktami, rezultatami a środkami (w szczególności finansowymi) przeznaczonymi do ich użycia.	▪ Czy cele szczegółowe PO WER osiągnięto najniższym możliwym kosztem? ▪ Czy podobne efekty można osiągnąć przy wykorzystaniu innych – bardziej odpowiednich instrumentów / metod / form wsparcia? ▪ Jaki był stosunek nakładów do efektów realizacji PO WER? ▪ Które grupy odbiorców programu otrzymały wsparcie finansowe w wymaganej wielkości, a do których środki finansowe trafiły w niewystarczającym stopniu?
SKUTECZNOŚĆ (EFFECTIVENESS)	Stopień, w jakim przedsięwzięcie wpłynęło na osiągnięcie zakładanych celów programu, osi priorytetowej, projektów. Porównanie tego, co zostało zrobione z tym, co było planowane.	▪ Czy cele interwencji określone w programie zostały osiągnięte? ▪ Jak silny był wpływ czynników zewnętrznych na skuteczność działań realizowanych w ramach PO WER? ▪ Jakie były sukcesy interwencji z EFS wdrażanej w ramach PO WER? Jakie były kluczowe problemy, których nie udało się rozwiązać? ▪ Jakie problemy napotkano w trakcie realizacji programu i jak je rozwiązywano? ▪ Czy system zarządzania i wdrażania PO WER był zaplanowany i modyfikowany tak, aby zapewnić jak najbardziej skuteczną realizację programu?
UŻYTECZNOŚĆ (UTILITY), ODDZIAŁYWANIE (IMPACT)	Ocena szerszych konsekwencji interwencji (o charakterze gospodarczym, społecznym, politycznym, technicznym czy środowi-	▪ Czy program spełnił oczekiwania jego odbiorców / adresatów? ▪ Czy efekty realizacji programu są korzystne dla poszczególnych grup odbiorców / grup

⁹ Za: Turowski, Zawicki, 2007, s. 33; Worek, Perek- Białas, materiały szkoleniowe.

	skowym, na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym) i rzeczywistych efektów (rezultatów) i oddziaływania pomocy - zarówno pozytywnych, jak i negatywnych, w tym efektów ubocznych	docelowych? Dla jakich najbardziej, a dla których – w najmniejszym stopniu? ▪ Czy interwencja z EFS w ramach PO WER przyczyniła się do rozwiązania problemów określonych w programie?
TRWAŁOŚĆ (SUSTAINABILITY)	Stopień, w jakim efekty przedsięwzięcia oddziałują nadal po jego zakończeniu, prawdopodobieństwo kontynuacji tych efektów w dłuższym czasie.	▪ Czy efekty działań realizowanych w ramach PO WER są trwałe / długookresowe? ▪ Czy efekty realizacji programu są odczuwalne po zakończeniu interwencji? Jeśli tak, to jak długo i w jakim stopniu?

Zależności pomiędzy poszczególnymi kryteriami ewaluacji a nakładami, produktami i rezultatami wdrażania programu operacyjnego mają bezpośredni związek z poszczególnymi elementami logiki programu oraz interwencji publicznej. Przedstawia je Schemat 1.

SCHEMAT 1. KRYTERIA EWALUACJI A LOGIKA INTERWENCJI PUBLICZNEJ

Źródło: Komisja Europejska, DG Regio, 2001

5. WYZWANIA DLA EWALUACJI W RAMACH POWER

Doświadczenia nabyte w procesie ewaluacji interwencji EFS w latach 2004-2006 oraz 2007-2013 przyczyniły się do lepszego i bardziej „świadomego” określenia wyzwań stojących przed rozwojem systemu ewaluacji PO WER w latach 2014-2020. Wiedza i doświadczenie wynikające z realizacji kilkuset badań ewaluacyjnych, dotyczących oceny interwencji z EFS na różnych poziomach zarządzania i wdrażania programów operacyjnych, pozwoliły na sformułowanie wielu cennych wniosków i identyfikacji wyzwań dla realizacji procesu ewaluacji w latach 2014-2020. Najważniejsze z nich wskazano w Tabeli 3. zamieszczonej poniżej.

TABELA 3. WYZWANIA DLA SYSTEMU EWALUACJI PO WER¹⁰

- Wpisanie na stałe ewaluacji w cykl realizacji polityk publicznych, jako jednego z mechanizmów usprawniających zarządzanie i podejmowanie decyzji.
- Wzrost nacisku na dostarczanie wiedzy na temat rezultatów interwencji.

¹⁰ W oparciu o podsumowanie warsztatów dla członków Grupy Sterującej Ewaluacją (GSE) PO KL pt. „Proces formułowania planów ewaluacji dla programów operacyjnych współfinansowanych z EFS w latach 2014-2020”, Miedzeszyn, 14.02.2013 r., Coffey Sp. z o.o. oraz Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o.

- Zwiększenie zainteresowania kluczowych interesariuszy wynikami ewaluacji. Bardziej precyzyjne docieranie z wynikami ewaluacji do najbardziej właściwych jej odbiorców.
- Większe przełożenie wyników ewaluacji na poprawę jakości planowania i wdrażania interwencji publicznej.
- Podniesienie jakości procesu (analizy) i wyników ewaluacji, a zwłaszcza użyteczności rekomendacji.
- Poprawa / zapewnienie dostępu do odpowiednich danych, w tym danych osobowych, potrzebnych do realizacji badań, szczególnie tych opartych na ocenie wpływu alternatywnego.
- Stosowanie ujednoliconego podejścia do sposobów szacowania wpływu interwencji – np. upowszechnianie jednolitych definicji oraz metod badawczych.
- Rozwiązanie problemu niepełnych (niekompletnych) lub rozproszonych baz danych w ramach systemu monitorowania EFS (bazy: KSI SIMIK 2007-2013, PEFS 2007).

Ponadto warto zauważyć, że dla sprawnej realizacji oraz zwiększenia użyteczności realizowanych w ramach PO WER badań istotne znaczenie będzie miało stosowanie następujących zasad:

a) Odpowiedni termin realizacji badań ewaluacyjnych

Planowanie badań musi być realistyczne i uwzględniać charakter interwencji poddawanej ewaluacji. Jeśli wpływ realizowanej interwencji pojawia się w dłuższej perspektywie czasowej – należy zaplanować badanie w dalszych latach realizacji programu. Dla przykładu, badania dotyczące oceny działań informacyjno-promocyjnych, zdolności absorpcyjnych beneficjentów oraz identyfikacji barier w aplikowaniu przez nich o środki PO WER powinny zostać przeprowadzone w początkowym okresie wdrażania programu (do 2018 r.). Ewaluacje o charakterze procesowym i zarządczym (np. dotyczące oceny systemu zarządzania i wdrażania programu operacyjnego), weryfikujące czy założony system wdrażania (procedury, procesy, komunikacja, kryteria) działają prawidłowo i co można udoskonalić - powinny być realizowane również w początkowym okresie wdrażania programu, nie później niż do jego przeglądu śródkresowego.

Zgodnie z ogólną zasadą, ewaluacje wpływu powinny być zaplanowane na tyle późno, jak to tylko będzie możliwe, tak aby zapewnić odpowiednio długi czas na wystąpienie oczekiwanych rezultatów, ale równocześnie na tyle wcześnie, by wyniki badania tego typu mogły być wykorzystane w celu poprawy jakości i skuteczności realizacji polityk publicznych, których dotyczy interwencja z EFS.

b) Wzmocnienie współpracy zamawiających i wykonawców badań

Z uwagi na fakt, że przedmiot interwencji EFS w PO WER dotyczy przemian i reform w ramach różnych obszarów wsparcia i polityk publicznych, istnieje potrzeba współpracy jednostek ewaluacyjnych programu z ekspertami i zespołami badawczymi z różnych dziedzin, oferującymi umiejętności określone dla specyficznych obszarów, dysponującymi szeroką wiedzą na temat metod i perspektyw badawczych. Dlatego też, większy nacisk w procesie ewaluacji PO WER położony zostanie na wzrost kompetencji pracowników JE PO WER w różnych dziedzinach (multidyscyplinarność). Jednocześnie, ważnym elementem systemu ewaluacji jest promowanie większej specjalizacji wykonawców badań ewaluacyjnych, poprzez wymaganie od nich udokumentowanej wiedzy i doświadczenia w danej tematyce. Oba te kierunki działań, realizowane równolegle, mają na celu podniesienie jakości ewaluacji.

W przypadku każdej ewaluacji wykonawca badania zobowiązany jest do przekazania oświadczenia wszystkich członków zespołu badawczego o zapewnieniu poufności informacji, danych i dokumentów ujawnionych, odkrytych lub przygotowanych w trakcie i w związku z prowadzeniem danego badania ewaluacyjnego. Deklaracje dostarczane są w wersji drukowanej do właściwej JE PO WER. Wzór deklaracji zawarty został w Załączniku nr 3 do PE.

Jednocześnie, w celu poprawy jakości ewaluacji PO WER, IZ gromadzi Karty Oceny Procesu i Wyników Badań Ewaluacyjnych dotyczące badań zleczanych w ramach PO WER i przekazuje je do KJE, zgodnie z zapisami *Wytycznych w zakresie ewaluacji polityki spójności na*

lata 2014-2020 (razem z tabelami rekomendacji, przyjętymi przez KM PO WER i raportami końcowymi z badań ewaluacyjnych).

c) Funkcjonalna niezależność procesu ewaluacji

Art. 54 ust. 3 rozporządzenia nr 1303/2013 stanowi, iż: *„ewaluacje przeprowadzają eksperci wewnętrzni lub zewnętrzni, którzy są funkcjonalnie niezależni od podmiotów odpowiedzialnych za realizację programu.”*

Funkcjonalna niezależność procesu ewaluacji będzie zapewniona w ramach PO WER przede wszystkim dzięki właściwemu zaplanowaniu roli i miejsca JE w strukturze instytucjonalnej urzędów administracji publicznej, odpowiadających za wdrażanie programu.

Co do zasady, wszystkie badania ewaluacyjne w ramach PO WER będą zlecane niezależnym funkcjonalnie podmiotom badawczym i ekspertom zewnętrznym. Na obecnym etapie planowania nie przewiduje się realizacji ewaluacji wewnętrznych, jednakże nie są one również wykluczone (w wyjątkowych przypadkach) w sytuacji, gdy okaże się że do ich przeprowadzenia niezbędna jest specjalistyczna wiedza, którą w szczególności posiadają pracownicy jednostki ewaluacyjnej.

Dotychczasowe doświadczenie wskazuje, że dzięki odpowiedniej strukturze systemu wdrażania programów operacyjnych i zapewnieniu podziału obowiązków w JE nie występuje zagrożenie dla niezależności procesu ewaluacji. Proces zlecania realizacji badań wykonawcom zewnętrznym jest ściśle określony przepisami prawa powszechnie obowiązującego (prawo zamówień publicznych) oraz wewnętrznego (np. zarządzenia dyrektora generalnego ministerstwa), dzięki czemu osoby wykonujące ewaluację nie są nigdy bezpośrednio zaangażowane w proces kreowania założeń interwencji publicznej. Z kolei pracownicy JE pełnią rolę łącznika pomiędzy przedmiotem oceny a podmiotem oceniającym, dostarczając z jednej strony wiedzy na temat sposobów pomiaru i metod badawczych, a z drugiej zaś – wiedzy na temat logiki interwencji poddawanej ocenie.

d) Większe wykorzystanie wyników badań ewaluacyjnych

Dynamiczny rozwój kultury ewaluacyjnej oraz dostępność zasobów i środków na realizację badań ewaluacyjnych skutkowały dużą liczbą przeprowadzonych badań w okresie realizacji PO Kapitał Ludzki w latach 2007 – 2015. Dzięki temu istnieją dość duże zasoby informacyjne (oczywiście z uwzględnieniem ich aktualności i adekwatności), pozwalające na dokonywanie podsumowań, metaewaluacji i metaanaliz w określonych obszarach wsparcia. W niektórych przypadkach metaewaluacja może okazać się podstawową metodą zbierania danych, w związku z czym będzie ona w większym stopniu wykorzystywana w PO WER – również w celu dokonywania porównań podobnych typów interwencji publicznej wykorzystywanych w PO KL i PO WER. Niezbędna będzie także modyfikacja roli pracowników jednostek ewaluacyjnych, w kierunku większego „upraszczania” i poprawy komunikacji wyników badań ewaluacyjnych. W okresie realizacji Planu Ewaluacji podejmowane będą działania zmierzające do poszukiwania nowych metod komunikacji wyników badań, tak aby wnioski z nich płynące były łatwiej dostępne i bardziej przystępne (w formie i treści) dla różnego typu odbiorców. W tym celu prowadzone będą warsztaty z komunikacji i upraszczania przekazu treści, a także wymiana dobrych praktyk pomiędzy JE w zakresie opracowywania streszczeń, broszur, komunikatów, newsów itp.

e) Wczesne zaplanowanie ewaluacji wpływu – w tym zapewnienie niezbędnych danych

W okresie programowania 2014 – 2020 duży nacisk zostanie położony na realizację badań oceniających wpływ wdrażanej interwencji ze środków unijnych, w tym badań wykorzystujących metody kontrfaktyczne. Aby usprawnić proces zbierania danych niezbędnych do zastosowania metod kontrfaktycznych i zapewnić bardziej skuteczną ich koordynację, ważne jest wcześniejsze zaplanowanie, w jakich obszarach w przyszłości badania kontrfaktyczne będą możliwe do wykonania. W tym celu IZ PO WER zidentyfikowała wyzwania związane z reali-

zają tego typu badań i rekomendowała podjęcie odpowiednich działań przygotowawczych. Poniżej przedstawiono wypracowane propozycje najistotniejszych rozwiązań w tym zakresie.

- W systemie informatycznym SL2014 dla okresu programowania 2014 - 2020 zbierane będą dane osób i instytucji uczestniczących we wsparciu. W systemie zbierane będą również dane beneficjentów realizujących projekty współfinansowane z EFS, jak również tych aplikujących podmiotów, które nieskutecznie ubiegały się o możliwość w nim uczestniczenia.
- W celu pozyskiwania rzetelnej wiedzy na temat przeżywalności przedsiębiorstw zakładanych dzięki wsparciu ze środków EFS nawiązana zostanie współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym (GUS), dotycząca poszerzenia kafeerii możliwych odpowiedzi w ramach prowadzonego cyklicznie przez GUS badania polskich przedsiębiorców. Dodane zostaną pytania o źródła finansowania zakładanych działalności – w tym o podkategorię „Europejski Fundusz Społeczny”.
- Niektóre instytucje publiczne, będące dysponentami baz danych o podmiotach i osobach fizycznych zobowiązane będą do zbierania informacji na temat źródła otrzymania wsparcia (EFS vs. inne), co zapewni możliwość realizacji badań kontrfaktycznych z wykorzystaniem jednej, konkretnej bazy danych i znacznie obniży koszty i czas realizacji tego typu badań.
- IZ PO WER będzie inicjować współpracę z dysponentami (administratorami) baz danych, takimi jak np. powiatowe urzędy pracy, Ministerstwo Finansów, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Instytut Badań Edukacyjnych, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Ochotnicze Hufce Pracy, etc., w celu pozyskania danych do badań z wykorzystaniem metod kontrfaktycznych lub realizacji tego typu badań na zlecenie tych podmiotów.
- Przy realizowaniu badań ewaluacyjnych podejmowane będą próby pozyskania pełnych baz danych (baz poszczególnych rekordów) powstałych w ramach innych projektów badawczych / badań społecznych i stosowania analogicznych pytań w kwestionariuszach badawczych kierowanych do uczestników EFS, co pozwoli na dokonywanie porównań pozyskanych danych.
- W celu zwiększenia jakości realizowanych badań wskazane będzie korzystanie z usług ekspertów zewnętrznych, którzy zostaną włączeni w recenzowanie poszczególnych etapów badania (od tworzenia SOPZ, poprzez konsultowanie narzędzi badawczych, aż po odbiór raportu końcowego).

6. KOORDYNACJA I WSPÓŁPRACA W PROCESIE EWALUACJI

Za koordynację procesu ewaluacji PO WER odpowiada Instytucja Zarządzająca - zgodnie z zasadą proporcjonalności i subsydiarności. W procesie ewaluacji uczestniczą także instytucje, które biorą udział w realizacji PO WER. Przede wszystkim są to Instytucje Pośredniczące. W realizację procesu ewaluacji zaangażowani są także beneficjenci projektów – którzy dostarczają informacji na użytek prowadzonych badań ewaluacyjnych – oraz mogą zrealizować badania ewaluacyjne na poziomie projektów – o ile jest to uzasadnione charakterem prowadzonej interwencji i wyrazi na to zgodę Instytucja Zarządzająca PO WER. W realizację procesu ewaluacji zaangażowany jest ponadto Komitet Monitorujący PO WER, Grupa Sterująca Ewaluacją PO WER, Krajowa Jednostka Ewaluacji, a także Komisja Europejska.

Jako mechanizmy koordynacji procesu ewaluacji PO WER funkcjonują następujące rozwiązania:

- Wszystkie JE PO WER konsultują swoje założenia badawcze (np. w formie SOPZ) oraz wyniki badań z Grupą Sterującą Ewaluacją PO WER. IZ PO WER wspiera IP w procesie uszczegółowiania założeń do badań, opiniując tematykę badań oraz projekty raportów, a także uzyskane wyniki badań ewaluacyjnych.
- IP PO WER przekazują ostateczne wersje raportów końcowych do Bazy Badań Ewaluacyjnych oraz do wiadomości IZ PO WER zaś zatwierdzone przez KM PO WER rekomendacje do bazy Systemu Wdrażania Rekomendacji. Obydwie bazy administrowane są przez KJE.
- W trakcie realizacji niektórych ewaluacji JE PO WER mogą współpracować z KE (DG EMPL, CRIE, Alphametrics), tak aby wykorzystywać istniejącą wiedzę metodologiczną i ekspercką oraz doświadczenie

służb Komisji Europejskiej w zakresie ewaluacji wsparcia z EFS, dostępną na poziomie ponadnarodowym, a także umożliwić benchmarking rozwiązań stosowanych w poszczególnych krajach UE.

Zadania z obszaru ewaluacji realizują jednostki ewaluacyjne, umiejscowione w strukturze organizacyjnej instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie PO WER. Do podstawowych obowiązków JE należy:

- koordynacja procesu ewaluacji określonej części PO WER,
- współpraca z innymi JE PO WER, KE oraz Krajową Jednostką Ewaluacji,
- udział w pracach grup tematycznych, mających na celu wypracowanie metodologii i realizację badań przekrojowych w obszarach tematycznych,
- animowanie i monitorowanie wykorzystania wyników badań ewaluacyjnych dotyczących PO WER,
- raportowanie IZ PO WER najważniejszych wyników ewaluacji,
- budowa potencjału ewaluacyjnego na poziomie danej części PO WER.

Szczególną rolę w procesie ewaluacji PO WER pełni Komitet Monitorujący. Wśród jego zadań znajduje się m.in. rozpatrywanie i zatwierdzanie planu ewaluacji (art. 110, pkt 2, lit. c rozporządzenia nr 1303/2013). KM dokonuje również okresowego przeglądu wdrażania planu ewaluacji oraz akceptuje zmiany do Planu, uznane za konieczne. W celu umożliwienia wywiązania się z tego zadania przez KM, Instytucja Zarządzająca będzie prezentować okresowe sprawozdania dla KM na temat stanu realizacji Planu Ewaluacji, a także identyfikować potrzeby badawcze (a także szkoleniowe z zakresu ewaluacji) członków Komitetu, które mogą zostać uwzględnione w Planie. KM PO WER ma także (zgodnie z art. 49 ust. 4 rozporządzenia nr 1303/2013) możliwość przedstawienia uwag w zakresie Planu Ewaluacji oraz rekomendacji z poszczególnych badań, a także zaproponowania dodatkowych tematów badań ewaluacyjnych *ad hoc*, które będą mogły następnie zostać (po uchwaleniu takiej propozycji) zrealizowane. IZ PO WER, podejmuje działania następcze, zaproponowane przez KM, w wyniku analizy i monitorowania Planu Ewaluacji PO WER.

W PO WER prowadzone są działania w zakresie informowania przedstawicieli Komitetu Monitorującego PO WER o wynikach realizowanych badań ewaluacyjnych. Członkowie KM będą zachęceni do formułowania zagadnień, które powinny zostać objęte badaniami (konsultacje propozycji RPDE na forum KM, zgłaszanie własnych tematów do badań, dyskusja na temat wyników badań). Pod obrady KM będą przedkładane rekomendacje ze wszystkich badań ewaluacyjnych zleconych przez IZ oraz IP PO WER. Ponadto, w celu poinformowania Komitetu Monitorującego o wynikach procesu wdrażania rekomendacji, przedstawicielom KM przekazywana będzie coroczna informacja na temat stanu wdrażania poszczególnych rekomendacji (tzw. przegląd rekomendacji), wynikających z badań zleconych przez IZ oraz IP PO WER.

W przypadku propozycji badań, zgłoszonych przez członków Komitetu Monitorującego PO WER, członek Komitetu inicjujący proces powinien bezpośrednio współpracować z instytucją zlecającą później realizację badania (IZ lub IP). W zależności od przedmiotu ewaluacji, współpraca JE z KM może dotyczyć również wspólnego opracowania planu naprawczego, a więc propozycji modyfikacji konkretnej procedury lub procedur wdrażania Programu, sformułowania nowych lub modyfikacji obowiązujących kryteriów wyboru projektów czy zapisów dokumentów programowych lub wytycznych MliR, wynikających bezpośrednio ze zrealizowanego badania.

Zgodnie z art. 5, pkt 2 i 3, lit. d) i art. 48, pkt. 1 rozporządzenia nr 1303/2013, w ewaluację PO WER zaangażowani są także partnerzy (w tym partnerzy społeczno-gospodarczy). Przedstawiciele partnerów uczestniczą na prawach członka w posiedzeniach i pracach KM oraz Grupy Sterującej Ewaluacją PO WER. Ich rola polega m.in. na:

- opiniowaniu tematów i zakresu ewaluacji zawartych w Planie Ewaluacji lub propozycjach jego aktualizacji;
- konsultacji założeń do badań ewaluacyjnych oraz wyników tych badań;
- zgłaszaniu własnych propozycji badań ewaluacyjnych, a także proponowaniu tematów lub problemów, które powinny podlegać ocenie w ramach innych ewaluacji;

- współpracy przy realizacji badań ewaluacyjnych z JE PO WER;
- proponowaniu punktów w programie posiedzeń KM PO WER, poświęconych omówieniu założeń i wyników konkretnych badań ewaluacyjnych lub innych kwestii związanych z systemem ewaluacji;
- opiniowaniu informacji na temat stanu i efektów wdrażania konkretnych rekomendacji wynikających z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych;
- opiniowaniu syntezy wyników ewaluacji.

Partnerstwo w procesie ewaluacji nie ogranicza się do zakresu działań KM. Partnerzy mają także możliwość samodzielnego zlecenia i/lub realizacji analiz/ekspertyz ze środków pomocy technicznej PO WER (po ich uprzedniej akceptacji przez KM) - zwłaszcza w tych obszarach interwencji, które zidentyfikowali jako kluczowe dla reprezentowanych przez siebie środowisk - oraz włączania się w proces konsultacji założeń i wyników badań ewaluacyjnych – w szczególności ich dotyczących oraz ewaluacji o szerszym, przekrojowym lub strategicznym zakresie. Stanowiska partnerów dotyczące wyników zrealizowanych badań ewaluacyjnych PO WER (w tym w szczególności realizowanych z własnej inicjatywy), będą poddawane dyskusji w trakcie obrad właściwych komitetów monitorujących (nie tylko PO WER), w wyniku których do systemu ewaluacji polityki spójności mogą zostać włączone dodatkowe rekomendacje.

Jednym z obowiązków IZ PO WER jest koordynacja wewnętrzna w obszarze ewaluacji EFS. Obowiązek ten realizowany jest poprzez współpracę IZ z KJE w zakresie planowania ewaluacji (poprzez konsultowanie z KJE Planu Ewaluacji PO WER, a także informowanie KJE o wynikach przeglądu Planu przez KM) oraz zapewnienie bieżącego monitoringu stanu realizacji Planu Ewaluacji PO WER oraz upowszechnianiu przez KJE wyników badań ewaluacyjnych PO WER i wykorzystywaniu ich do usprawnienia i poprawy jakości programowania polityki spójności. Współpraca z KJE umożliwia również koordynację zewnętrzną, dzięki zapewnieniu możliwości konsultowania założeń i wyników badań ewaluacyjnych dotyczących oceny interwencji z EFS, realizowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych RPO 2014-2020. Dzięki pośrednictwu KJE, współpraca ta jest bardziej skuteczna i zorientowana na osiąganie strategicznych celów polityki spójności. Głównym forum współpracy w tym zakresie może być np. roboczy Zespół ds. Koordynacji Ewaluacji EFS, funkcjonujący jako eksperckie ciało doradcze w ramach Grupy Sterującej Ewaluacją Polityki Spójności 2014-2020. Spotkania ww. Zespołu mogą odbywać się w ramach posiedzeń przedmiotowej Grupy prowadzonej przez KJE.

Jednym z istotnych partnerów do współpracy przy realizacji procesu ewaluacji PO WER pozostaje także Komisja Europejska. Podobnie jak w PO Kapitał Ludzki, kontynuowana będzie współpraca ze służbami KE zarówno w ramach *ESF Evaluation Partnership* (międzynarodowa sieć współpracy ds. ewaluacji i monitoringu, której spotkania są organizowane cyklicznie przez KE) jak i w ramach Grupy Sterującej Ewaluacją PO WER. Przedstawiciele KE służą głosem doradczym przy planowaniu zakresu konkretnych badań ewaluacyjnych, a także w ramach przeglądu i akceptacji ich wyników (na forum Komitetu Monitorującego). Dodatkowo KE organizuje spotkania i seminaria dla państw członkowskich, służące opracowywaniu wspólnych metod pomiaru rezultatów interwencji EFS i poprawy jakości metodologii badań ewaluacyjnych. Szczególna rola KE jest związana z ewaluacją ewaluacji ex post, która zgodnie z zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 będzie realizowana przez KE w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi.

7. POLITYKI HORYZONTALNE W PROCESIE EWALUACJI ¹¹

Ze względu na specyfikę zaplanowanego w ramach PO WER wsparcia, w Programie tym zastosowanie mają przede wszystkim zasady następujących polityk horyzontalnych: równo-

¹¹ Więcej informacji na temat zastosowania zasad horyzontalnych w ramach ewaluacji można znaleźć w następujących dokumentach: *Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji w tym dostępności dla osób z niepełnościami oraz zasady równości szans kobiet w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020*.

ści szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, równości szans kobiet i mężczyzn, a także partnerstwa.

W przypadku dwóch pierwszych zasad rozporządzenie nr 1304/2013¹² wskazuje na potrzebę stosowania „podwójnego podejścia” (*dual approach*) przy ich wdrażaniu. Oznacza to z jednej strony, iż w ramach programów operacyjnych powinno zostać zaplanowane specjalne wsparcie na rzecz np. osób z niepełnosprawnościami, z drugiej zaś strony należy również stosować niniejsze zasady horyzontalne na każdym etapie wdrażania programów operacyjnych czy projektów.

W związku z powyższym, aby można było mówić o całościowym przestrzeganiu ww. zasad, w ramach PO WER, pewne działania powinny być również powzięte w ramach procesu badawczego. Jest to tym bardziej uzasadnione, gdy zostanie wzięty pod uwagę główny cel prowadzenia badań ewaluacyjnych, jakim jest dążenie do usprawniania wdrażania i zarządzania Programem. Dzięki odpowiedniemu włączeniu niniejszych zasad w proces badawczy istnieje możliwość diagnozy stanu, wsparcia grup narażonych na dyskryminację (np. osób z niepełnosprawnościami, kobiet powracających na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem dziecka) i odpowiednie zmodyfikowanie prowadzonych działań w oparciu o zmieniające się w czasie potrzeby tych grup.

W celu odpowiedniego uwzględnienia zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w ewaluacjach zaplanowanych w ramach niniejszego dokumentu, na etapie konstruowania założeń badawczych będzie zwracana szczególna uwaga czy w badanym obszarze mogą wystąpić jakieś istotne różnice w skutkach interwencji dla różnych grup np. kobiet i mężczyzn, osób z niepełnosprawnościami itd. i czy w związku z tym nie należy postawić dodatkowych pytań badawczych lub zaplanować innych sposobów dotarcia do respondentów. W badaniach ewaluacyjnych wszystkie dane będą zbierane i przedstawiane w podziale na płeć, a analiza wyników będzie prowadzona z uwzględnieniem tej przesłanki. Dodatkowo, w toku procesu badawczego będą brane pod uwagę sprawozdania okresowe i roczne pod kątem analizy osiągniętych wartości wskaźników i analiz realizacji polityki równości szans kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji przy przygotowaniu założeń do badania.

W przypadku zasady partnerstwa, podstawowym zadaniem będzie dbałość o adekwatne włączanie w proces badawczy decydentów i grup będących adresatami wyników badania. Ważne jest bowiem, aby przedstawiciele różnych środowisk mieli wpływ zarówno na tworzenie założeń do badania, jak również czuli się „właścicielami” wniosków i partycypowali we wprowadzaniu stosownych zmian wynikających z rekomendacji. Co do zasady, podstawowym ciałem doradczym i nadzorującym proces ewaluacyjny w PO WER będzie Komitet Monitorujący i wchodzący w jego skład przedstawiciele partnerów, a także Grupa Sterująca Ewaluacją. Dodatkowo, jeżeli w ww. gremiach nie będzie przedstawiciela ewaluowanego obszaru tematycznego, do procesu badawczego (konsultacji założeń badawczych) zostaną zaproszone *ad hoc* stosowne instytucje. Biorąc pod uwagę ww. zasady, Instytucja Zarządzająca PO WER przeprowadzi także przynajmniej raz w trakcie okresu realizacji Programu dwie odrębne ewaluacje dotyczące wdrażania polityk horyzontalnych, jedną – z ukierunkowaniem na zasady równości szans i równości szans płci, a drugą – dotyczącą realizacji zasady partnerstwa. Warunkiem przeprowadzenia obu ww. badań będzie uzyskanie odpowiedniego poziomu zaawansowania programu operacyjnego, który pozwoli na dokonanie pogłębionych analiz.

Zgodnie z postulatami partnerów, wyrażonymi w dokumencie pn. „*Biała Księga. Zasady partnerstwa we wdrażaniu funduszy europejskich w Polsce*” w systemie ewaluacji Programu zapewniony zostanie udział partnerów na każdym etapie procesu ewaluacji - w tym w szczególności w pracach GSE PO WER.

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006.

8. BUDOWA POTENCJAŁU I KULTURY EWALUACYJNEJ

a) Kadra

Potencjał instytucjonalny PO WER w dużym stopniu oparty jest o potencjał instytucji dotychczas zaangażowanych w realizację wsparcia z EFS. Wyniki badania potencjału ewaluacyjnego Instytucji Pośredniczących PO KL prowadzonego przez IZ PO KL w latach 2007-2011 wskazują, że z roku na rok potencjał ewaluacyjny w IP PO KL wzrastał, czego dowodem była również rosnąca liczba realizowanych badań ewaluacyjnych. Niemniej jednak, badanie zidentyfikowało również „słabe punkty” systemu ewaluacji w poszczególnych instytucjach, wskazując obszary możliwych usprawnień. Optymalnie zorganizowany system ewaluacji zakłada wyodrębnienie ze struktur danej instytucji, jednostki odpowiedzialnej za realizowanie zadań związanych z ewaluacją (JE), gdyż rozwiązanie to podnosi rangę ewaluacji i przyspiesza profesjonalizację kadry zajmującej się ewaluacją. Jednocześnie, konieczne jest także stałe podnoszenie wiedzy na temat wyników ewaluacji wśród osób decydujących o kierunkach interwencji publicznej.

Podstawą sprawnego funkcjonowania ewaluacji jest zapewnienie odpowiednio licznej i kompetentnej kadry jednostek ewaluacyjnych, zdolnej do identyfikacji potrzeb informacyjnych, opracowywania założeń badawczych i przeprowadzenia procesu ewaluacji z wykorzystaniem niezależnych wykonawców badań. W tym celu, każda JE musi posiadać odpowiednie zasoby i potencjał kadrowy. Możliwość realizowania wysokiej jakości ewaluacji wiąże się z wytworzeniem odpowiednich specjalizacji, wobec czego należy wyodrębnić w strukturze organizacyjnej każdej instytucji etaty przeznaczone tylko i wyłącznie do wykonywania zadań w tym zakresie (bez łączenia ich np. z oceną projektów czy monitorowaniem). Jednocześnie *Wytyczne Ministra ds. Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020* wskazują, że: „do zadań JE IZ PO w zakresie ewaluacji należy w szczególności zapewnienie odpowiednich zasobów kadrowych i środków finansowych do prowadzenia ewaluacji”. Mając na uwadze powyższe, w PO WER zapewniona zostanie odpowiednia liczba etatów poświęconych ewaluacji Programu (zgodnie z Tabelą 4).

TABELA 4. ZASOBY KADROWE JEDNOSTEK EWALUACYJNYCH PO WER

IZ / IP PO WER	Liczba etatów dotyczących ewaluacji w JE
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju – Departament EFS (IZ)	4
Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej – Departament Wdrażania EFS (IP)	1,5
Ministerstwo Edukacji Narodowej – Departament Funduszy Strukturalnych (IP)	1
Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości – Departament Rozwoju Przedsiębiorczości i Innowacyjności (IP)	1
Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji – Departament Rozwoju Kapitału Ludzkiego (IP)	0,5
Narodowe Centrum Badań i Rozwoju – Dział Strategii(IP)	2
Centrum Projektów Europejskich – Krajowa Instytucja Wspomagająca (IP)	0,5
Ministerstwo Zdrowia – Departament Funduszy Europejskich (IP)	1
Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie - Wydział Obsługi Programów Operacyjnych EFS	0,4
RAZEM	11,9

b) Grupa Sterująca Ewaluacją

Jednym z podstawowych mechanizmów wymiany wiedzy i doświadczenia o ewaluacji oraz zapewnienia spójności i koordynacji podejmowanych działań jest Grupa Sterująca Ewaluacją PO WER, kierowana przez Instytucję Zarządzającą, która skupia pracowników JE z IZ oraz

IP PO WER, a także przedstawicieli partnerów (w tym społeczno-gospodarczych) i ekspertów z obszaru metodologii badań ewaluacyjnych.

Celem prac Grupy jest zarówno wymiana doświadczeń i informacji na temat realizowanych badań ewaluacyjnych, jak i rozwijanie stosowanej metodologii badań, sposobów i technik badawczych, usprawnianie procesu realizacji ewaluacji w ramach Programu, a także konsultacje założeń i wyników prac badawczych innych jednostek ewaluacyjnych. Doświadczenia w realizacji działań ewaluacyjnych w latach 2004-2006 oraz 2007-2013 stanowią o tym, że funkcjonowanie takiej eksperckiej grupy roboczej o charakterze sieciującym jest przykładem dobrej praktyki w zakresie budowania potencjału ewaluacyjnego i właściwym forum współpracy.

Do podstawowych zadań GSE PO WER należy:

- opracowywanie informacji na temat wyników ewaluacji PO WER i sposobów ich wykorzystania,
- omawianie i konsultowanie założeń do badań ewaluacyjnych PO WER,
- prezentowanie wyników badań ewaluacyjnych wraz z dyskusją na temat płynących z nich wniosków i rekomendacji,
- omawianie bieżących problemów dotyczących zlecenia, koordynacji, realizacji badań ewaluacyjnych oraz współpracy z ich wykonawcami,
- usprawnianie metodologii badań ewaluacyjnych.

GSE PO WER spotyka się w zależności od potrzeb – średnio dwa razy w roku. Skład podstawowy GSE PO WER może być uzupełniany (w zależności od potrzeb) o osoby w charakterze obserwatora, zainteresowane tematyką danego spotkania / posiedzenia.¹³ Status osoby oddelegowanej do prac Grupy oraz obowiązki i prawa tych osób uregulowane są w deklaracji poufności i obiektywności członka / eksperta / partnera w ramach GSE PO WER, stanowiącej załącznik nr 2 do PE.

W ramach GSE mogą być tworzone zespoły zadaniowe do realizacji określonych, wynikających z bieżących potrzeb zadań (np. opracowania założeń do ewaluacji danego obszaru tematycznego).

W pracach Grupy powinna uczestniczyć (co do zasady) jedna osoba wskazana przez każdą z instytucji uprawnionych do członkostwa według złożonych deklaracji poufności i obiektywności. Wyjątek stanowi IZ PO WER, która oddelegowuje do prac w GSE wszystkich pracowników własnej JE (4 osób). Lista instytucji, których przedstawiciele zostaną zaproszeni do udziału w GSE PO WER została zawarta w Tabeli 5.

TABELA 5. PLANOWANY SKŁAD GSE PO WER

INSTYTUCJA ODDELEGOWUJĄCA PRZEDSTAWICIELA DO GSE PO WER	Liczba przedstawicieli danej instytucji
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju – IZ PO WER	4
Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej	1
Ministerstwo Edukacji Narodowej	1
Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	1
Ministerstwo Sprawiedliwości	1
Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	1
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	1
Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	1
Centrum Projektów Europejskich	1

¹³ Przykładowo, mogą to być przedstawiciele następujących instytucji: Uniwersytet Warszawski, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego EUOREG, Uniwersytet Jagielloński, Szkoła Główna Handlowa, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Instytut Spraw Publicznych, Centrum Badania Opinii Publicznej.

Ministerstwo Zdrowia	1
Główny Urząd Statystyczny	1
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju – KJE	1
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju – IK UP (MliR - DKF)	1
przedstawiciele Konwentu Dyrektorów Wojewódzkich Urzędów Pracy	wg liczby zgłoszeń
przedstawiciele Wojewódzkich Urzędów Pracy	Wg liczby zgłoszeń
przedstawiciele strony rządowej, samorządowej oraz partnerów, reprezentowanych w Komitecie Monitorującym PO WER	wg liczby zgłoszeń
Obserwatorzy	w zależności od potrzeb (nie więcej niż 3 osoby w ramach danego spotkania)
Ogółem	co najmniej 40 osób

c) Szkolenia i współpraca zewnętrzna

W celu budowania potencjału ewaluacyjnego instytucji zaangażowanych we wdrażanie PO WER, podejmowanych będzie szereg działań o charakterze szkoleniowym, mających na celu rozwijanie kompetencji (dostarczanie i aktualizację wiedzy) pracowników JE, odpowiedzialnych za koordynację, zlecenie i odbiór badań ewaluacyjnych. Podejmowane będą działania w celu zapewnienia tych kompetencji i umiejętności (np. komunikacyjnych, analitycznych, możliwości korzystania z określonych zasobów czy narzędzi), które są niezbędne do efektywnego pełnienia roli JE, w tym także tzw. „brokerów wiedzy”. W celu większej skuteczności działań w tym zakresie standardowe formy szkoleniowe uzupełniane będą formami warsztatowymi. Ponadto, realizowane będą liczne konferencje i seminaria z udziałem praktyków z danej dziedziny, obejmujące swoim zakresem metodologię badań ewaluacyjnych, operacjonalizację problemów badawczych oraz problematykę dotyczącą prawa zamówień publicznych, ochrony danych osobowych itd. Wszystkie te działania wymagać będą określonych zasobów, niezbędnych do praktycznej ich realizacji.

Kolejnym działaniem w obszarze budowania potencjału JE, które aktywnie wspiera Instytucja Zarządzająca PO WER jest nawiązanie bardziej intensywnej współpracy z organizacjami branżowymi zrzeszającymi ekspertów, np. z Polskim Towarzystwem Ewaluacyjnym (PTE), Polskim Towarzystwem Socjologicznym (PTS), Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS), a także instytucjami zajmującymi się tematyką polityki regionalnej, takimi jak np. Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego EUROREG czy polityki społecznej (takimi jak np. Instytut Spraw Publicznych). Współpraca ta służyć ma większemu otwarciu środowisk ewaluacyjnych (pracowników administracji oraz ekspertów i badaczy) na poprawę realizacji zadań leżących w obszarze kompetencji obu stron, poprzez ułatwienie dostępu do aktualnych wyników badań społecznych i ekonomicznych w obszarze polityk publicznych obejmowanych wsparciem PO WER.

Ważnym obszarem budowania potencjału ewaluacyjnego pracowników JE w ramach Programu jest otwarcie na wiedzę i doświadczenie partnerów zagranicznych. We współpracy z Polskim Towarzystwem Ewaluacyjnym (PTE) dla pracowników JE PO WER mogą być organizowane międzynarodowe wizyty studyjne i spotkania o charakterze warsztatowym, z wybranymi partnerami z innych państw członkowskich UE. Głównym ich zadaniem będzie wymiana doświadczeń z zakresu ewaluacji, a także poszerzenie wiedzy m.in. w takich obszarach jak:

- dobre praktyki w zakresie współpracy pomiędzy zamawiającymi a wykonawcami badań ewaluacyjnych,
- modele zarządzania badaniem ewaluacyjnym,
- standardy metodologiczne,
- wykorzystanie systemów monitorowania do badań ewaluacyjnych,
- ocena bilansu korzyści uzyskiwanych z interwencji publicznej,

- badania efektu netto interwencji podejmowanej z wykorzystaniem środków EFS.

Działania na rzecz budowania potencjału ewaluacyjnego realizowane przez IZ PO KL w okresie 2007-2013 pokazują, że ważną rolę pełni zindywidualizowana pomoc oferowana pracownikom jednostek ewaluacyjnych IP przez pracowników jednostki ewaluacyjnej w Instytucji Zarządzającej. Wsparcie udzielane jest w zakresie opiniowania założeń do badań (SOPZ), raportów metodologicznych i końcowych z badań oraz tabel rekomendacji.

Chociaż wiedza i doświadczenie pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów współfinansowanych z EFS dotyczące ewaluacji są obecnie na stosunkowo wysokim poziomie, w ramach PO WER kontynuowane będzie to podejście – w szczególności wobec tych osób i instytucji, które dotychczas nie były bezpośrednio zaangażowane w proces ewaluacji EFS lub dysponują mniejszym doświadczeniem praktycznym. Możliwe działania z zakresu budowy potencjału ewaluacyjnego przedstawia Tabela 6.

TABELA 6. INDIKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ Z ZAKRESU BUDOWY POTENCJAŁU EWALUACYJNEGO PO WER

LP.	RODZAJ WSPARCIA	TEMATYKA	GŁÓWNI ODBIORCY	CZĘSTOTLIWOŚĆ	ORIENTACYJNY KOSZT REALIZACJI (PLN)
1.	Szkolenie / warsztat	Nowe metody i techniki badawcze (w tym metody badań kontrfaktycznych oraz teoria zmiany)	JE IP PO WER	Dwa razy w okresie programowania	2*4000 = 8 000
2.	Szkolenie / warsztat	Wykorzystywanie danych gromadzonych w systemie SL 2014 do celów ewaluacji	JE IP PO WER	jednorazowo	4 000
3.	Konferencja / seminarium	Ewaluacja jako narzędzie wspomagające proces zarządzania programów operacyjnych i projektów współfinansowanych z EFS	Decydenci, kluczowi interesariusze	jednorazowo	20 000
4.	Szkolenie / warsztat	Zlecanie badań ewaluacyjnych i współpraca z ewaluatorem	Nowe JE IP PO WER, członkowie KM PO WER	Dwa razy w okresie programowania	6 000
5.	Szkolenie / warsztat	Zamówienia publiczne w kontekście ewaluacji – jak wybrać najlepszą ofertę na realizację badania ewaluacyjnego?	JE IP PO WER	Dwa razy w okresie programowania	2*3000 = 6 000
6.	Konferencja	Targi Ewaluacji – wydarzenie o charakterze wystawienniczym, event połączony z panelem dyskusyjnym – działanie sieciujące zlecających i zamawiających badania ewaluacyjne. Wydarzenie organizowane we współpracy z KJE lub PTE.	JE IZ / IP PO WER, IZ (R)PO, ewaluatorzy, decydenci, kluczowi interesariusze	jednorazowo	10 000
7.	Szkolenie / warsztat	Analiza danych statystycznych w badaniach ewaluacyjnych - źródła danych statystycznych do ewaluacji, tworzenie operatu do badania, dobór reprezentatywnej próby, wnioskowanie statystyczne	JE IZ / IP PO WER	jednorazowo	5000
8.	Szkolenie / warsztat	Upowszechnianie wyników ewaluacji / język raportów ewaluacji	JE IZ / IP PO WER	Jednorazowo	12 000

		cyjnych / brokering wiedzy			
9.	Szkolenie / warsztat	Narzędzia informatyczne wykorzystywane do realizacji badań ewaluacyjnych realizowanych technikami CAWI, CATI, CAPI, analiza DR	JE IZ / IP POWER	jednorazowo	5 000
10.	Warsztat	Tworzenie narzędzi badawczych na potrzeby badań ewaluacyjnych	JE IZ / IP POWER	Dwa razy w okresie programowania	2*2 000 = 4 000
11.	Szkolenie wewnętrzne	Planowanie i zarządzanie procesem ewaluacji w latach 2014-2020	Nowe JE POWER, członkowie KM POWER	jednorazowo	-
12.	Seminarium międzynarodowe	Spotkanie tematyczne – podejście do badań ewaluacyjnych z wykorzystaniem doświadczeń innych krajów UE	JE IZ / IP POWER	Dwa razy w okresie programowania	2*10 000 = 20 000
13.	Publikacje	Opracowanie zaleceń w zakresie prowadzenia ewaluacji w ramach POWER	JE IP POWER, członkowie KM POWER	Dwa razy w okresie programowania	-2*3000 = 6000
14.	Seminarium	Spotkania tematyczne prowadzone przez eksperta pn. Jak badać poszczególne obszary wsparcia EFS (np. rynek pracy, integracja społeczna, edukacja)	JE IZ / IP POWER	Dwa razy w okresie programowania	2* 4 000 = 8000
15.	Konferencja	Prezentowanie najważniejszych wyników ewaluacji POWER	JE IZ / IP POWER, członkowie KM POWER, decydenci, kluczowi interesariusze, ewaluatorzy	jednorazowo	10 000
16.	Współpraca międzynarodowa	Współpraca IP POWER dotycząca ewaluacji z wybranymi państwami członkowskimi UE	JE IZ / IP POWER	Działanie ciągłe	-
17.	Wizyta studyjna	Wizyta studyjna w jednostkach ewaluacyjnych wybranego innego państwa członkowskiego UE	JE IZ / IP POWER	jednorazowo	30 000
18.	Newsletter / zakładka w serwisie internetowym POWER	Newsletter lub zakładka na stronie internetowej POWER informująca (z odpowiednim wyprzedzeniem) o krajowych i międzynarodowych konferencjach, szkoleniach, warsztatach, które byłyby użyteczne z punktu widzenia zlecenia i realizacji badań ewaluacyjnych. Działanie realizowane będzie we współpracy z KJE.	JE IZ / IP POWER, członkowie KM POWER, członkowie GSE POWER (w tym partnerzy)	Na bieżąco	-
RAZEM					148 000

9. DOSTĘP DO DANYCH NA POTRZEBY EWALUACJI

Wymóg dostępności danych jest częścią obowiązku nałożonego na Państwa Członkowskie przez art. 54 pkt 2 rozporządzenia nr 1303/2013 oraz warunku ex ante w zakresie systemów informatycznych i wskaźników rezultatu. Zgodnie z treścią art. 54 ust. 2: *Państwa członkow-*

skie [...] zapewniają, aby stosowane były procedury mające na celu generowanie i gromadzenie danych niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji, w tym danych odnoszących się do wspólnych wskaźników, i w stosownych przypadkach, wskaźników specyficznych dla programu.

Doświadczenia z okresu programowania 2007-2013 wskazują, że brak systematycznego gromadzenia danych do badań ewaluacyjnych znacznie zwiększa koszt ich wtórnego zbierania. Ewaluator musi zrekonstruować bowiem zbiór danych post factum (m.in. poprzez realizację badań terenowych) lub zdecydować się na korzystanie z mniej rygorystycznych metod badawczych w ramach kolejnych ewaluacji (jeśli zgromadzenie archiwalnych danych nie jest możliwe lub jest nieuzasadnione kosztowo).

Na potrzeby ewaluacji PO WER największe znaczenie w procesie gromadzenia danych ma centralny system teleinformatyczny SL 2014, opracowany na zlecenie MliR dla wszystkich programów operacyjnych realizowanych w Polsce w ramach polityki spójności, w ramach którego gromadzone są dane na poziomie całego kraju. System SL 2014 zapewnia możliwość monitorowania postępu wdrażania funduszy Unii Europejskiej, zgodnie z wymogami określonymi przez Komisję Europejską. Z systemu tego generowane będą m.in. dane dotyczące projektów PO WER, a także poniesione w ich ramach wydatki oraz stopień osiągania wskaźników Programu. Z punktu widzenia ewaluacji, najważniejsze znaczenie mają zaś dane osobowe uczestników projektów PO WER oraz dane instytucji bezpośrednio objętych wsparciem. Zakres tych danych został określony w *Wytycznych w zakresie warunków gromadzenia i przekazywania danych w postaci elektronicznej*. Pracownicy JE będą posiadać dostęp do danych gromadzonych w systemie w zakresie zgodnym z rolą ich instytucji w systemie wdrażania i zakresem pełnionych przez nich obowiązków. W SL 2014 gromadzony jest większy zasób danych niż miało to miejsce w przypadku KSI SIMIK 07-13. Znajomość powiązań między danymi charakteryzującymi poszczególne poziomy wdrażania oraz zakresu danych w ramach poszczególnych formularzy systemu pozwala na raportowanie danych w układach przydatnych dla procesów ewaluacji. Raportowanie danych z SL 2014 zapewnia system raportujący oparty na hurtowni danych – SRHD¹⁴. Dane mogą służyć do wykonywania zestawień statystycznych, wykresów i raportów. Zgodnie z wytycznymi KE, państwa członkowskie są zobowiązane, aby procedury przetwarzania i gromadzenia danych niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji były wysokiej jakości. Jednocześnie, przetwarzanie danych osobowych w ramach badań ewaluacyjnych PO WER odbywa się przy zapewnieniu wysokiego poziomu ich ochrony.

W systemie informatycznym SL2014 dla okresu programowania 2014 - 2020 zbierane będą dane osób i instytucji uczestniczących we wsparciu. Dodatkowo jednak w systemie zbierane będą również dane zarówno beneficjentów realizujących projekty, jak również tych aplikujących podmiotów, które nieskutecznie ubiegały się o możliwość realizacji projektu. Pozwoli to na wykreowanie grupy kontrolnej do badań kontrfaktycznych (np. za pomocą metody RDD – *Regression Discontinuity Design*).

Warto pamiętać, że interwencja EFS wdrażana w ramach PO WER dotyczy wielu różnych polityk publicznych, dlatego też fundamentalne znaczenie dla właściwego i sprawnego prowadzenia wysokiej jakości ewaluacji będzie miało pozyskanie baz danych (w tym w ramach statystyki publicznej, danych sprawozdawczych, zawartych w urzędowych rejestrach, wykazach, spisach, itd.), dotyczących charakterystyki poszczególnych grup docelowych Programu. W większości przypadków bazy te znajdują się w dyspozycji poszczególnych resortów, urzędów i instytucji zaangażowanych we wdrażanie PO WER. W 2012 r. IZ PO KL zleciła przeprowadzenie przeglądu¹⁵ istniejących źródeł danych o grupach społecznych, będących

¹⁴ Hurtownia danych to baza danych, która posiada następujące właściwości: integralność – jednolita forma danych niezależnie od źródeł, z których pochodzą; nieulotność – dane przeznaczone do długiego przechowywania, niepodlegające innym zmianom, niż dodawanie innych porcji danych; ukierunkowanie – zaprojektowane dla konkretnych zadań analitycznych.

¹⁵ „Ekspertyza na temat źródeł danych wykorzystywanych do realizacji badań kontrfaktycznych w ramach ewaluacji Europejskiego Funduszu Społecznego”, GHK Polska Sp. z o.o., Warszawa, luty 2013 r.

potencjalnymi uczestnikami projektów EFS, której wyniki mogą posłużyć do pozyskiwania danych niezbędnych dla ewaluacji w latach 2014 – 2020. W jej ramach zidentyfikowano i szczegółowo opisano 113 indywidualnych i 253 instytucjonalne bazy danych. Z wynikami ekspertyzy można zapoznać się na stronach internetowych portalu EFS (PO KL), natomiast metabaza zawierająca opis poszczególnych baz danych jest w dyspozycji i może zostać udostępniona przez IZ PO WER¹⁶.

Mając na uwadze powyższe, w obszarze ewaluacji PO WER w większym stopniu niż w ramach PO KL wykorzystywane będą m.in. zasoby danych z następujących źródeł:

- Ministerstwo Edukacji Narodowej (System Informacji Oświatowej),
- Instytut Badań Edukacyjnych (dane z badań i analiz prowadzonych przez instytut),
- Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej (system Syriusz, Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdawczość PUP oraz OPS),
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (system POLON),
- Stowarzyszenie Klon-Jawor (dane zbierane na potrzeby rozwijania portalu Moja Polis, które pochodzą z wielu instytucji publicznych i dotyczą różnych dziedzin, jak: demografia, edukacja, gospodarka, kultura, zdrowie, fundusze UE czy środowisko naturalne; serwis jest na bieżąco wzbogacany jest o nowe źródła danych),
- Główny Urząd Statystyczny (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, Bank Danych Lokalnych, baza STRATEG),
- Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>),
- OECD (portal OECD.Stat Extracts, OLIS Net),
- World Bank (<http://data.worldbank.org>)
- UNDP (wskaźnik HDI, LHD).

Bardzo istotnym źródłem danych, które mogą być wykorzystywane w procesie ewaluacji są również dane Głównego Urzędu Statystycznego. W dniu 18.12.2012 r. MliR i GUS podpisały list intencyjny dotyczący szeroko rozumianej współpracy w zakresie statystyki publicznej w opracowywaniu nowych wskaźników i zbieraniu danych użytecznych dla realizacji polityki regionalnej.¹⁷ W celu pozyskiwania rzetelnej wiedzy na temat przeżywalności przedsiębiorstw zakładanych dzięki wsparciu ze środków EFS nawiązana zostanie współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym (GUS), dotycząca poszerzenia kafeterii możliwych odpowiedzi w ramach prowadzonego cyklicznie przez GUS badania polskich przedsiębiorców.

Na szczególną uwagę zasługuje w tym kontekście stworzona przez GUS internetowa baza STRATEG, umożliwiająca systematyczne monitorowanie polityki rozwoju. Baza ta zawiera informacje na temat wskaźników wykorzystywanych do monitorowania stopnia realizacji strategii obowiązujących w Polsce (na poziomie krajowym, ponadregionalnym i wojewódzkim). Docelowo baza gromadzić będzie również dane bezpośrednio odnoszące się do stopnia osiągnięcia celów polityki spójności, monitorując wskaźniki Umowy Partnerstwa oraz programów operacyjnych na lata 2014 – 2020. Funkcje systemu umożliwiają ich znaczne wykorzystanie do celów ewaluacji, obejmując pracę na danych zawartych w bazie poprzez m.in.:

- prezentację stanu realizacji danej strategii,
- grupowanie danych według jednostek samorządu terytorialnego,
- analizy porównawcze wskaźników (w zależności od zbieranych danych również w podziale na płeć, szeregi czasowe, obszar terytorialny, etc.)
- tworzenie gotowych map, wykresów czy raportów, elastycznie dostosowywanych do potrzeb użytkownika systemu.

Dodatkowo, IZ PO WER nawiązała współpracę z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), w celu pozyskiwania danych na potrzeby realizacji badań ewaluacyjnych oraz wyli-

¹⁶ <http://www.efs.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx#zakladka=2&strona=1>

¹⁷ Realizacja zadań wynikających z postanowień listu intencyjnego będzie finansowana z różnych źródeł, w tym m. in. z projektu systemowego MRR (DKS) pn. „Zarządzanie strategiczne rozwojem – poprawa jakości rządzenia w Polsce”, realizowanego w ramach Działania 5.3 PO KL.

czania wartości wskaźników rezultatu długoterminowego. Dzięki podpisanemu porozumieniu IZ PO WER może weryfikować w bazie ZUS status (zatrudniony/niezatrudniony) uczestników projektów EFS, a także w przyszłości pozyskiwać informacje o statusie osób nieuczestniczących we wsparciu EFS, posiadających podobne cechy społeczno-demograficzne co uczestnicy projektów EFS, w celu szacowania efektów netto realizowanej interwencji.

10. UPOWSZECHNIANIE I WYKORZYSTANIE WYNIKÓW EWALUACJI

Zgodnie z wytycznymi KE oraz zapisami Umowy Partnerstwa, w perspektywie 2014-2020 większy nacisk położony został na upowszechnianie i wykorzystanie wyników badań ewaluacyjnych. Jest to szczególnie ważna funkcja następcza procesu ewaluacji, gdyż nawet najlepiej i najrzetelniej przeprowadzona ewaluacja, nie spełnia swojej funkcji, jeśli jej wyniki nie zostaną przekazane właściwym adresatom, potencjalnie zainteresowanym ich wykorzystaniem (przede wszystkim osobom odpowiedzialnym za podejmowanie kluczowych decyzji lub działań, będących przedmiotem rekomendacji – adresatom rekomendacji oraz decydentom).

Jednocześnie, należy wyraźnie rozróżnić proces upowszechniania od procesu wykorzystania wyników ewaluacji. Upowszechnianie wyników jest zadaniem zamawiającego ewaluację, natomiast wykorzystywanie to działanie leżące po stronie odbiorców, użytkowników badań, na które jednostki ewaluacyjne rzadko kiedy mają bezpośredni wpływ. Na fakt wykorzystania wyników badania wpływają bowiem również inne czynniki, niekoniecznie związane z procesem ewaluacji. Jednakże oba procesy będą inicjowane i wspierane przez jednostki ewaluacyjne – zgodnie z ich rolą w realizacji PO WER. W tym kontekście szczególnie użyteczna może okazać się nowa koncepcja tzw. brokeringu wiedzy. Zgodnie z założeniami tej koncepcji¹⁸, broker wiedzy to osoba zajmująca się pośredniczeniem pomiędzy zasobami informacyjnymi a osobami ich poszukującymi lub potrzebującymi do podejmowania procesów decyzyjnych. Ta rola dość dobrze pasuje do zadań i obowiązków JE, jednakże wymaga wśród nich pewnych zmian, związanych m.in. z dalszym kształceniem umiejętności komunikacyjnych i analitycznych. W związku z powyższym podejmowane będą działania zmierzające do ukierunkowania roli jednostek ewaluacyjnych na brokerów wiedzy, zorientowanych nie tylko na jej „produkcję” ale także syntetyzację i bardziej skuteczne upowszechnianie.

W celu spełnienia obowiązku upowszechniania wyników ewaluacji, IZ PO WER przekazuje Komisji Europejskiej wyniki badań poprzez system SFC, a także udostępnia opinii publicznej wyniki wszystkich ewaluacji zrealizowanych w ramach Programu: raporty końcowe z badań są publikowane na stronach portalu Funduszy Europejskich i rozpowszechniane w formie drukowanych publikacji - zarówno wśród kluczowych decydentów, jak i potencjalnie zainteresowanych podmiotów. IZ oraz IP PO WER dbają również o opracowywanie wyników badań na użytek opinii publicznej i mediów, przygotowując krótkie informacje, streszczenia, notatki prasowe oraz materiały problemowe dla szerokiego grona odbiorców. Dobrą praktyką jest także przekazywanie wyników w formie syntetycznych wniosków i rekomendacji bezpośrednio do podmiotów odpowiedzialnych za zarządzanie obszarami będącymi przedmiotem oceny.

Wyniki badań ewaluacyjnych PO WER (a w szczególności wypływające z nich wnioski i rekomendacje) będą wykorzystywane zgodnie z czterema głównymi kierunkami wyznaczonymi w *wytycznych w zakresie ewaluacji polityki spójności w ramach perspektywy finansowej 2014-2020*, a więc w celu wspomagania podjęcia decyzji odnośnie realizacji i kształtu interwencji PO WER, przeprowadzenia zmian usprawniających w ramach realizowanej interwencji, dostarczenia dowodów służących projektowaniu i wdrażaniu EFS w kolejnej perspektywie finansowej, a także ocenie efektów realizacji PO WER. W celu lepszego zoperacjonalizowania procesu wdrażania rekomendacji z badań ewaluacyjnych w ramach polityki spójności przez KJE ustanowiony został System Wdrażania Rekomendacji (SWR), opisany w ww. Wytycznych. Zgodnie z jego zasadami do poszczególnych JE PO WER należeć będzie podjęcie

¹⁸ *Brokerzy wiedzy. Nowe spojrzenie na rolę jednostek ewaluacyjnych*. Karol Olejniczak, Tomasz Kupiec, Estelle Raimondo, Warszawa 2014 r.

decyzji o nadaniu statusu wszystkim rekomendacji ze zleczanych przez daną JE badań. Jednostki ewaluacyjne są również odpowiedzialne za inicjowanie procesu wdrożenia rekomendacji poprzez organizację konsultacji i moderowanie dyskusji nt. rekomendacji, współpracy z adresatami rekomendacji dotyczącej określenia sposobów i terminów ich wdrażania, umieszczenie zatwierdzonych przez KM PO WER rekomendacji w ramach bazy SWR oraz monitorowanie stanu wdrożenia rekomendacji programowych.

JE IP PO WER są odpowiedzialne dodatkowo za konsultację własnych tabel rekomendacji również z JE IZ oraz przekazywanie projektów tabel rekomendacji do zatwierdzenia przez KM PO WER (dotyczy rekomendacji programowych) lub przekazania do KJE rekomendacji horyzontalnych i pozasystemowych. Współpraca z KJE przy wdrażaniu rekomendacji horyzontalnych i pozasystemowych polega m.in. na uczestnictwie w ewentualnych spotkaniach z adresatami tych rekomendacji, organizowanych przez KJE.

Funkcja praktycznego wykorzystania wyników ewaluacji realizowana jest przez jednostki ewaluacyjne w szczególności poprzez dostarczanie wkładów do sprawozdań z realizacji PO WER. Zgodnie z art. 50 ust 2. rozporządzenia nr 1303/2013, każde sprawozdanie roczne z realizacji programu operacyjnego, począwszy od 2016 r. powinno zawierać syntezę wyników wszystkich ewaluacji, które zostały zrealizowane w poprzednim roku kalendarzowym. Aby ułatwić przygotowanie tego typu syntezy, IZ PO WER zleci wieloetapową, realizowaną co-rocennie metaanalizę wyników badań ewaluacyjnych prowadzonych w ramach PO WER w poszczególnych latach wdrażania Programu. Ponadto, wyniki ewaluacji będą wykorzystywane również przez JE, jako wkład do rocznych raportów wdrożeniowych z realizacji PO WER, składanych do KE w 2017 i 2019 roku oraz do sprawozdania końcowego i do ewaluacji ex post. Zgodnie z art. 111 pkt 4 lit. a) rozporządzenia nr 1303/2013, dokumenty te powinny bowiem zawierać informacje na temat postępów w realizacji planu ewaluacji oraz działań podjętych w wyniku wdrożenia wniosków i rekomendacji z przeprowadzonych ewaluacji. Jednostki ewaluacyjne PO WER mają już bogate doświadczenie w tym obszarze, wynikające z realizacji PO KL (prowadzenie bazy rekomendacji i przeglądów rekomendacji).

11. RAMOWY PLAN BADAŃ EWALUACYJNYCH PO WER 2014-2020

Zestawienie planowanych badań ewaluacyjnych jest zasadniczym elementem Planu Ewaluacji. Zawarty w Załączniku ramowy plan badań ewaluacyjnych stanowi indykatywną listę planowanych badań, która będzie podlegać modyfikacjom w związku z określonymi wyzwaniami związanymi z wdrażaniem Programu i na bieżąco identyfikowanymi potrzebami informacyjnymi. Plan ten składa się z dwóch części. Tabela pierwsza zawiera listę badań, które zgodnie z zapisami rozporządzeń UE, wytycznych KE, Umowy Partnerstwa lub PO WER są obowiązkowe do przeprowadzenia. W drugiej tabeli zawarte zostały z kolei badania, których realizacja jest również planowana, ale wynika z potrzeb informacyjnych IZ oraz IP, które były możliwe do zdefiniowania na etapie przygotowywania niniejszego Planu. Niemniej jednak ich przeprowadzenie jest również wskazane dla właściwej realizacji Programu.

W trakcie trwania Programu mogą pojawiać się nowe tematy badań, a niektóre spośród tematów badań zaplanowanych mogą ulec dezaktualizacji i ich realizacja nie będzie już konieczna. Wobec powyższego, lista badań przedstawiona w Załączniku będzie monitorowana przez IZ oraz poddawana co najmniej raz w roku aktualizacji – zgodnie z *Wytycznymi w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020*.

Do 1 października każdego roku JE zobowiązane są zgłosić do IZ PO WER propozycje zmian do Planu Ewaluacji. IZ opiniuje przedstawione propozycje do 15 października i przekazuje do konsultacji z KJE, która przekazuje ewentualne uwagi do 30 października. Wszystkie istotne zmiany Planu Ewaluacji są przedstawiane do zatwierdzenia członkom Komitetu Monitorującego PO WER na posiedzeniu lub w trybie obiegowym do 31 grudnia danego roku. Instytucja Zarządzająca umieszcza niezwłocznie zaktualizowany Plan Ewaluacji na swojej stronie internetowej, a także przekazuje go do KJE oraz do KE.

W związku z tym, że PE nie stanowi listy zamkniętej, JE PO WER mogą przeprowadzać również badania *ad hoc* (nieujęte w Planie) – jednakże tylko i wyłącznie pod warunkiem uzyskania na to zgody IZ PO WER. Badania te nie są włączane do RPBE w ramach corocznej aktualizacji Planu.

Całkowity szacowany budżet badań ewaluacyjnych zawartych w niniejszym Planie ewaluacji wynosi ok. 40 mln zł. W ramach tych środków planuje się przeznaczyć ok. 10% (3,7 mln zł) na badania typu *ad hoc* oraz kwotę ok. 3 mln zł na ewentualne działania związane z zapewnieniem dostępu do danych, niezbędnych na potrzeby ewaluacji, a także ok. 0,15 mln zł na działania związane z budową potencjału ewaluacyjnego.

Szczegółowe informacje zawarte w ramowym planie badań ewaluacyjnych dotyczą:

- tematów badań,
- celu i przedmiotu badań,
- instytucji zlecającej,
- planowanych do zastosowania podejść i metod badawczych,
- planowanego czasu (liczba tygodni) i terminu realizacji (rok i kwartały)¹⁹,
- planowanego budżetu na poszczególne badania²⁰,

Źródłem pomysłów i inspiracji dla zaplanowanych tematów badań ewaluacyjnych były:

- obowiązki w zakresie ewaluacji nałożone na państwa członkowskie przez KE oraz dodatkowo – przez IK UP, takie jak np. konieczność pozyskania danych niezbędnych do wyliczenia wartości długoterminowych wskaźników rezultatu,
- logika wdrażania Programu i zaplanowane w nim typy operacji,
- propozycje tematów badań zgłoszone przez wykonawcę ewaluacji *ex ante* PO WER,
- propozycje zgłoszone przez IP PO WER w wyniku rozpoznania potrzeb,
- doświadczenia w zakresie właściwego planowania badań na kolejnych etapach zarządzania i wdrażania programu, wyniesione z lat 2004-2006 oraz 2007-2013,
- konieczność uwzględnienia tematów horyzontalnych i związanych ze specyfiką projektów współfinansowanych z EFS.

12. ZAŁĄCZNIKI (3)

Załącznik 1. Lista badań przewidzianych do realizacji w PO WER (Ramowy Plan Badań Ewaluacyjnych) – w osobnym pliku.

¹⁹ Wskazanie „x” w polach dotyczących terminu realizacji badania oznacza wykonanie jedynie jednego z etapów badania o charakterze wieloletnim, który powinien być zlecany – w miarę możliwości – w ramach jednego zamówienia.

²⁰ Podana kwota dotyczy wszystkich etapów realizacji danego badania.

Załącznik 2. Wzór deklaracji obiektywności i poufności w ramach GSE PO WER

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

**DEKLARACJA OBIEKTYWNOŚCI I POUFNOŚCI W RAMACH GRUPY STERUJĄCEJ EWALUACJĄ
PROGRAMU OPERACYJNEGO WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ 2014-2020**

Ja, niżej podpisany/a: *[wypełnić drukowanymi literami]* niniejszym wyrażam zgodę na udział w pracach Grupy Sterującej Ewaluacją Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (GSE PO WER) na prawach członka / eksperta / partnera społecznego, polegających na reprezentowaniu własnej instytucji w posiedzeniach Grupy, współpracy z jednostkami ewaluacyjnymi w zakresie rozwoju systemu ewaluacji PO WER oraz budowy potencjału ewaluacyjnego instytucji zaangażowanych we wdrażanie PO WER, a także poprawy jakości procesu ewaluacji poprzez konsultowanie założeń do planowanych we własnej instytucji badań ewaluacyjnych i wyników tych badań (projektów raportów, wniosków i rekomendacji), jak również opiniowania założeń oraz wyników badań zleczanych w innych jednostkach ewaluacyjnych PO WER.

Deklaruję, że powierzone mi zadania będę wykonywał/a w sposób uczciwy i bezstronny. Mój wkład w wykonywanie zadań dotyczących ewaluacji oraz przygotowania dokumentacji, dotyczącej badań ewaluacyjnych, w które będę zaangażowany/a, będzie obiektywny i będę w pełni respektować zasady uczciwej konkurencji, w szczególności przez unikanie formułowania warunków faworyzujących lub dyskryminujących jakiegokolwiek wykonawcę badania.

Zobowiązuję się do zachowania w tajemnicy wszelkich danych i/lub informacji i/lub dokumentów („informacji poufnych”), które zostaną mi powierzone lub przekazane, a także odkrytych lub opracowanych przez mnie w trakcie lub w wyniku udziału w postępowaniach, mających na celu wyłonienie wykonawców badań ewaluacyjnych dotyczących Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014- 2020 i zgadzam się na wykorzystywanie ich jedynie w celach związanych z pracą w niniejszej Grupie. Jednocześnie zobowiązuję się nie pomagać i nie wiązać z żadnym z przyszłych oferentów, uczestniczących w ww. postępowaniach. Ponadto oświadczam, że informacje poufne nie zostaną ujawnione żadnym osobom niewchodzącym w skład GSE PO WER..

Podpis:

Data:

Nazwa instytucji:

Adres e-mail:

Nr tel. / fax:

Załącznik 3. Wzór deklaracji poufności wykonawcy ewaluacji PO WER

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

**DEKLARACJA POUFNOŚCI WYKONAWCY EWALUACJI
PROGRAMU OPERACYJNEGO WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ 2014-2020**

Ja, niżej podpisany/a....., niniejszym zgadzam się na zachowanie poufności i tajności odnośnie jakichkolwiek informacji czy dokumentów (informacje poufne) ujawnionych mi lub odkrytych przeze mnie, lub przygotowanych przeze mnie w trakcie i w związku z prowadzeniem badania ewaluacyjnego pn. *[tytuł badania]*.

Zgadzam się, że informacje te będą wykorzystane jedynie do celów oceny (ewaluacji) i nie zostaną ujawnione osobom trzecim. Zgadzam się również nie zatrzymywać kopii informacji poufnych, dostarczonych mi pisemnie, w szczególności objętych prawem autorskim. Zobowiązuję się zwrócić wszystkie udostępnione mi kopie po ich wykorzystaniu do przeprowadzenia oceny (ewaluacji).

Podpis:

Data:

Nazwa instytucji:

Adres e-mail:

Nr tel. / fax: